

EuroPsy
European Certificate in Psychology

EuroPsy – the Eurohean Certificate in Psychology

July 2023

EuroPsy
European Certificate in Psychology

EuroPsy

Європейський сертифікат з психології
Положення EFPA про EuroPsy з Додатками

www.europsy.eu

Липень 2023

*Переклад українською – Євгенія Курагіна, Вікторія Горбунова,
Аліна Касілова, Марина Носик, Наталія Портницька*

*Редакція: Вікторія Горбунова, Максим Жидко, Аліна Касілова,
Олександр Кочарян, Марина Носик, Наталія Портницька*

Зміст

1.	Преамбула.....	5
2.	Положення EFPA про EuroPsy, Європейський сертифікат з психології.....	10
	Розділ А. Базовий сертифікат EuroPsy, Європейський сертифікат з психології.....	10
	Розділ В. Організації, які присуджують сертифікат EuroPsy.....	12
	Розділ С. Порядок отримання сертифіката EuroPsy.....	19
	Розділ D. Процедури оскарження.....	20
	Розділ Е. Різне.....	21
3.	Реєстр психологів EuroPsy.....	23
	Доповнення I. Вимоги до Спеціалізованого Сертифіката EuroPsy в галузі Психотерапії.....	24
	Доповнення II. Вимоги до Спеціалізованого Сертифіката EuroPsy в галузі Організаційної психології та психології праці.....	26
	Доповнення II. Вимоги до Спеціалізованого Сертифіката EuroPsy в галузі Спортивна психологія.....	29
	Додаток I. Термінологічний покажчик.....	32
	Додаток II. Рамки та мінімальні стандарти освіти і професійної підготовки психологів.....	34
	Опис змісту освітньої програми.....	35
	Мінімальні вимоги до освітньої програми та професійної підготовки.....	42
	Додаток III. Функціональні та базові компетентності.....	45
	Компетентності психологів.....	45
	Сфери практики EuroPsy.....	61
	Додаток IV. Сертифікат EuroPsy та аплікаційні форми.....	63
	Додаток V. Практика під супервізією.....	68
	Додаток VI. Система безперервного професійного розвитку (БПР).....	76
	Додаток VII. Історія європейського сертифіката з психології EuroPsy	79
	Додаток VIII. Відповідні публікації.....	83

1. Преамбула

Передумови

За останні кілька десятиліть зміст та спосіб надання психологічних послуг в Європі набули значних змін. Від початку психологи отримували освіту і застосовували свої знання в національно визначених рамках, що визначаються певними освітніми традиціями, формами зайнятості, специфікою урядової регуляції та мовним контекстом. Сягаючи корінням у філософію та медицину, розвиваючись у різних політичних та економічних умовах, освіта психологів набула різних форм у різних країнах. В окремих випадках йдеться про тривале та уніфіковане навчання, державне фінансування та регулювання законом, в інших - про ранній вибір спеціалізації та ринкову конкуренцію з іншими фахівцями. З того часу відбулось значне підвищення якості освіти та професійних послуг, а також зростання рівня правового регулювання діяльності психологів у Європі.

Зростаюча інтернаціоналізація економіки загалом та впровадження спільного внутрішнього ринку в межах Європейського Союзу (ЄС) стимулювали мобільність професіоналів та, відповідно, трансфер послуг через національні кордони. Також були зроблені значні кроки щодо освітньої мобільності, особливо на академічному рівні. В результаті прийняття Болонської декларації 1999 р. відбувся повний перегляд системи університетської освіти в усій Європі зі створенням Європейської зони вищої освіти в рамках Декларації Будапешт-Відень, підписаної у березні 2010 року. Порядок денний Європейської комісії також включав подальші дії в цьому напрямку. Таким чином, Комісія домоглася докорінного перегляду системи визнання професійних кваліфікацій, яка була прийнята Європейським Парламентом та Європейською Радою з метою сприяння вільному переміщенню професіоналів по всій Європі. Через 20 років Загальна Директива 89/48/ЄС, яка передбачала рамки для професій, які регулюються законодавством (крім семи професій з так званими вертикальними або "спеціальними" Директивами), була замінена новою Директивою 2005/36/ЄС, прийнятою у вересні 2005 р. Ці напрацювання мають очевидну користь для психологів та їх клієнтів. Психологи так само, як інші професіонали, повинні мати можливість здобувати освіту та практикувати в будь-якій точці ЄС. Клієнти, як окремі особи, так і організації, повинні мати можливість отримувати послуги компетентних психологів у відповідності до своїх інтересів та прав у будь-якому місці в межах ЄС.

Незважаючи на те, що уніфікація, прозорість та гнучкість мають бути пріоритетом на шляху розвитку освітніх та професійних систем, які

функціонуватимуть поза національними межами, - такі цілі не є легкими через різноманітність систем та практик, що склалися історично. Необхідно знайти загальні рамки для порівняння та забезпечення еквівалентності професійних та освітніх кваліфікацій. Також з метою контролю фахового рівня та гарантування професійної якості роботи психологів на всій території ЄС мають бути встановлені загальні стандарти. Це є значним викликом, оскільки вимагає зміни існуючих систем та практик, а також відмову від первинних інтересів. Професійним спільнотам особливо важливо уникати закритої позиції та необґрунтованого захисту національних інтересів, визначати спільний погляд на майбутнє професії, включно з її розвитком, освітою і практичною підготовкою фахівців.

Розвиток психології як професії

Протягом останніх десятиліть було докладено чимало зусиль для створення рамок та стандартів у сфері психології у Європі. Так, у 1990 році Європейська федерація асоціацій професійних психологів (EFPPA) прийняла набір Оптимальних Стандартів для психології як професії (EFPPA 1990), які визначали вимоги до освіти та професійної підготовки психологів. Європейська мережа фахівців з Психології праці та організаційної психології (ENOP), за рахунок Соренікус-грант від Європейської комісії, розробила структуру навчальних програм та мінімальні стандарти з Психології праці та організаційної психології (Roe et al., 1994; ENOP, 1998). Робоча група Європейських психологів дотримувалася аналогічного підходу, визначаючи рамки для освіти та професійної підготовки для європейських психологів у контексті програми EU Leonardo da Vinci program (Lunt, 2000; Lunt et al. 2001a, Lunt 2002). Сформований документ під назвою «EuroPsyT - Рамка для освіти та практичної підготовки психологів в Європі» - широко обговорювався асоціаціями та спільнотами психологів по всій Європі та був прийнятий Європейською федерацією психологічних асоціацій (EFPPA є попередником EFPA) у 2001 році. Система EuroPsyT стала основою для подальшого розвитку та розробки дворівневої системи сертифікації, яка включає Базовий сертифікат EuroPsy як основний стандарт незалежної практики в психології, та низку спеціалізованих сертифікатів у галузі психології, які отримуються додатково. Рамка EuroPsy значною мірою спирається на роботу, проведenu Британським психологічним товариством (BPS) з розробки власних професійних стандартів для психологів, що забезпечило створення Професійних Стандартів у сфері Практичної Психології. Основним внеском цієї роботи є розвиток компетентностей, які можна оцінити як результати освіти та професійної

підготовки, а не покладатися лише на проходження академічної освітньої програми.

Європейська Комісія також підтримує «компетентнісний» підхід, який підкреслює прозорість, та дозволяє оцінювати компетентність у різних контекстах. Це можна побачити в проєкті «Тюнінг» (Tuning Educational Structures in Europe), що є частиною імплементації Болонської декларації, метою якої є розробка набору загальних та спеціальних компетентностей, що ведуть до покращення результатів навчання в різних галузях. Проєкт «Тюнінг» розпочався у 2000 році як проєкт, що пов'язує політичні цілі Болонського процесу та ініціативи Лісабонської конвенції. Перша його фаза охоплювала низку сфер, хоча і без психології; на другій фазі психологію було включено завдяки роботі маленької групи фахівців, які брали участь у розробці стандартів EuroPsy (Lunt et al. 2011). На сьогодні, відповідність академічних кваліфікацій оцінюється Національними інформаційними центрами з визнання академічних досягнень (NARIC), які працюють в рамках Європейської мережі інформаційних центрів (ENIC) на європейському рівні. Можна сподіватися, що поєднання вимог до освітніх програм разом із вимогами щодо компетентностей професійних психологів, представлених у EuroPsy, - дасть змогу більш прозоро оцінювати та підвищувати якість професійних послуг.

Мета EuroPsy

Сертифікація EuroPsy (або Європейська сертифікація з психології) є значним кроком вперед у підтримці мобільності психологів та сприянні доступу клієнтів до якісних психологічних послуг по всій Європі. Спираючись на освітню рамку, мінімальні стандарти EuroPsyT, прийняті в 2001 році, і т. зв. рамки Європейського диплому (прим. ред. -European Qualifications Framework, 2005), узгоджені в 2005 році, EuroPsy пропонує орієнтир, або набір європейських стандартів для психології, які стануть основою для оцінювання якості освіти та професійної підготовки психологів у різних країнах ЄС та інших країн, що входять до EFPA. У цьому документі (Положення EFPA про EuroPsy з додатками) представлені основні положення EFPA щодо EuroPsy та додатки щодо Європейської сертифікації з психології (Сертифікації EuroPsy).

Базова сертифікація EuroPsy була розроблена під егідою EFPA, яка також опікується розробкою процедур присудження спеціалізованих сертифікатів EuroPsy. Базовий сертифікат EuroPsy (Європейський сертифікат з психології) визначає стандарт, необхідний для незалежної практики на базовому рівні. Спеціалізовані сертифікати (в окремих галузях, таких як психотерапія, організаційна психологія та психологія праці, психологія освіти тощо)

розробляються для засвідчення досягнень спеціалізованого або глибшого рівня компетентності та знань у певних галузях практики.

Під час розробки рамки EuroPsy значна увага приділялася різноманітності освітніх, професійних та регуляторних умов, які наразі існують в Європі. Так освітні програми, як правило, відрізняються обсягом навчального матеріалу, а також наявністю чи відсутністю диференціації чи спеціалізації. Для розробки системи, яка буде обґрунтовано відповідати різним формам освіти та професійної підготовки психологів, в Положенні EFPA про EuroPsy введено розмежування стажування (супервізованої практики) та самостійної професійної діяльності, розписано низку різних галузей практики, в яких працюють психологи, та сформульовано відмінні вимоги щодо вступу у професію та подальшу спеціалізацію у ній. Метою базової EuroPsy сертифікації є встановлення стандарту щодо стажування та/або самостійної професійної діяльності, як правило, в межах однієї галузі на початку вступу у професію [Йдеться про, як правило, одну галузь практики, бо це є типовою ситуацією, оскільки психологи зазвичай практикують в одній із галузей. Однак Положення дозволяє максимум дві галузі практики для психологів, які мають належну кваліфікацію та компетентність в обох галузях]. Цей стандарт визначає мінімальні вимоги, які можуть бути перевищені фахівцями. Базовий сертифікат EuroPsy не є ліцензією на практику і не покликаний витіснити або замінити національні Положення про ліцензування на Положення EFPA про EuroPsy. З огляду на значимість на національних рівнях стандартів, передбачених базовою сертифікацією EuroPsy, можна сподіватися, що вони будуть враховані при розробці майбутніх змін до Положення про ліцензування EFPA.

Мета спеціалізованої сертифікації EuroPsy

Метою спеціалізованої сертифікації EuroPsy (видачі сертифікату, що засвідчує кваліфікацію фахівця) є специфікація вимог до незалежної професійної діяльності в певній сфері. Йдеться про ситуації, які йдуть за «Вступом у професію», наприклад, визнання фахівця консультантом чи спеціалістом. На цей момент розроблені спеціалізовані сертифікати у таких сферах: (i) психотерапії, (ii) організаційної психології та психології праці. Ймовірно, що Спеціалізовані сертифікати EuroPsy будуть розроблятися і надалі, їх отриманню передуватиме отримання Базового сертифікату EuroPsy. В деяких країнах передумовою для реалізації окремих аспектів професійної діяльності психолога є спеціалізація або додаткове підвищення кваліфікації. Така поглиблена спеціалізація може призвести до того, що власники Базового сертифікату EuroPsy вважатимуться компетентними в сенсі самостійної професійної діяльності лише в певних межах, на певних рівнях та для виконання певних

завдань. Це буде визначатися у кожній країні окремо з огляду на її законодавство та у відповідності до Положення EFPA про EuroPsy.

Керівні принципи

В основу розробки європейської сертифікації з психології EuroPsy закладено низку керівних принципів, які базуються на положеннях Європейського стандарту. Ці принципи мають на меті:

- 1) сприяти доступності адекватних психологічних послуг по всій Європі. Будь-яка особа та будь-яка установа повинні мати можливість отримувати психологічні послуги від компетентного та кваліфікованого фахівця, і система сертифікації повинна сприяти досягненню цієї мети.
- 2) захистити споживачів та громадян Європи через гарантію якості та захистити населення від некваліфікованих постачальників послуг;
- 3) впроваджувати механізми мобільності психологів, які дозволять практикувати у будь-якій країні Європи, за умови належної кваліфікації;
- 4) забезпечити присудження сертифікату EuroPsy на основі: (а) завершення навчальної програми з психології в достатньому обсязі; (б) компетентності у виконанні професійних функцій під час супервізованої практики; (в) дотримання європейських (а також національних) етичних стандартів для психологів;
- 5) гарантувати справедливість системи EuroPsy та уникати упередженого ставлення до психологів на основі національних чи інших відмінностей в освіті чи професійному досвіді, а також визнавати високу якість послуг як пріоритет. Це означає, що EuroPsy не ставитиме специфічних вимог щодо структури чи формату академічної освіти; особливостей чи організації супервізованої практики в межах професійної підготовки;
- 6) гарантувати якість психологічної практики як при вступі у професію, так і надалі;
- 7) підтримувати прагнення щодо постійного підвищення кваліфікації. З цієї причини сертифікати EuroPsy присуджуються на обмежений термін з подальшим поновленням, знову на обмежений термін. Основною для присудження є докази неперервної професійної практики та розвитку;
- 8) поважати існуючі національні регуляторні норми для психологів.

2. Положення EFPA, щодо EuroPsy, європейської сертифікації з психології

Європейська сертифікація з психології EuroPsy (далі - EuroPsy) покликана забезпечити стандарт освіти та професійної підготовки, який дозволить клієнтам, роботодавцям та колегам переконатись, що психолог має необхідні компетентності для надання психологічних послуг.

Мета сертифікації EuroPsy - встановити загальний стандарт компетентності в усіх країнах, де вона діє. Вона передбачає вільний рух психологів у межах країн Європейського Союзу, а також в інших країнах, які прийняли цей стандарт; і має на меті підтримку механізмів для оптимізації цього процесу.

Сертифікат EuroPsy може бути присуджений фахівцям-психологам, які відповідають вимогам, визначеним у цьому Положенні EFPA про EuroPsy.

Особу, яка має сертифікат EuroPsy, називають «зареєстрованим психологом EuroPsy».

Розділ А. Базовий сертифікат EuroPsy, Європейський сертифікат з психології

Стаття 1. Базовий сертифікат EuroPsy втілює набір стандартів освіти та професійної підготовки психологів, як описано в Додатках II та III.

Стаття 2. Фахівці-психологи мають право бути внесеними до Європейського реєстру психологів EuroPsy (далі - Реєстр) та отримати Базовий сертифікат EuroPsy за умови, якщо вони:

- а. Успішно завершили академічне навчання (в університеті або іншій еквівалентній інституції) за акредитованою освітньою програмою з психології у відповідності до національних вимог. Така освіта у відповідності до законодавства чи за традицією веде до отримання звання або кваліфікації "психолог". Навчальна програма триває щонайменше 5 років навчання на денній формі (300 ECTS) і відповідає вимогам, які описані в Додатку II;
- б. Здатні навести докази проходження супервізованої практики як супервізанти терміном не менше одного року роботи на повний робочий день (або еквівалент), а також докази задовільного виконання цієї роботи за оцінкою супервізорів (див. Додаток I та Додаток V);

в. Подали до Національного комітету EuroPsy письмове зобов'язання про дотримання принципів професійної етики, які представлені у Метакодексі Професійної Етики EFPA, та готовність працювати відповідно до Етичного кодексу Національної психологічної асоціації своєї країни.

Стаття 3. Після позитивної оцінки доказів, зазначених у Статті 2, фахівець може бути внесений до Реєстру та отримати Базовий сертифікат EuroPsy.

Стаття 4. Базовий сертифікат EuroPsy втрачає свою дію через 7 років, якщо він не буде поновлений.

Стаття 5. Для поновлення Базового сертифікату EuroPsy, психологи мають виконати такі вимоги:

а) представити докази професійної компетентності як певну кількість годин професійної практики та годин неперервної освіти і професійного розвитку, як зазначено у Додатку VI;

б) подати до Національного комітету EuroPsy письмове зобов'язання про дотримання принципів професійної етики, представлені у Метакодексі Професійної Етики EFPA, та готовність працювати відповідно до Етичного кодексу Національної психологічної асоціації своєї країни.

Стаття 6. Базовий сертифікат EuroPsy буде подібний за наповненням та зовнішнім виглядом до форми, представленої в цьому документі (Додаток IV).

Стаття 7. Аплікаційна форма має містити такі відомості: інформацію про академічну освіту, супервізовану практику, включаючи з оцінкою професійних компетентностей, опис професійних ролей та сфери діяльності, психолога, його, кваліфікацію і досвід роботи.

Стаття 8. До Європейського реєстру буде включено таку інформацію: ім'я, робочу чи домашню адресу власника сертифікату, відомості про університетську освіту, країну практики, сферу практики, місце і дату присудження сертифікату Національним комітетом EuroPsy.

Стаття 9. Зареєстрований психолог EuroPsy вважається кваліфікованим для самостійної професійної діяльності в межах сфери, зазначеної у Реєстрі, за умови відсутності інших обмежень на території країни. Ця норма діє у всіх країнах, де Національна психологічна асоціація – повний член EFPA - прийняла EuroPsy та це Положення.

Стаття 10. Зареєстрований психолог EuroPsy вважається кваліфікованим для здійснення незалежної професійної діяльності (див. Додаток 1) в межах певної галузі практики у всіх країнах, де Національна психологічна асоціація – повноважний член EFPA - прийняла EuroPsy та це Положення EFPA про EuroPsy.

Стаття 11. Інформація про психолога буде:

- а) вилучена з Реєстру у таких випадках: 1) після закінчення терміну дії EuroPsy (див. ст. 4); 2) на вимогу власника; 3) якщо суд або Національний комітет EuroPsy виніс рішення або запровадив щодо власника заборону на професійну практику, наприклад, йдеться про вилучення з Національного реєстру або відкликання національної ліцензії;
- б) Запис у Реєстрі буде мати позначку "призупинений", якщо суд або Національний комітет EuroPsy винесли рішення або запровадили тимчасову заборону на професійну діяльність. Позначка "призупинений" буде знята після зняття тимчасової заборони у відповідній країні.

Розділ В. Організації, які можуть присуджувати сертифікати

Стаття 12. Відповідальність за присвоєння сертифікату EuroPsy та внесення фізичної особи до Реєстру відповідно до цього Положення покладається на Європейський комітет. Цей Комітет делегує повноваження присуджувати сертифікат EuroPsy, відповідно до цього Положення, Національним комітетам у країнах, в яких Асоціація - повноважний член EFPA - прийняла EuroPsy та це Положення.

Стаття 13.

- а) До складу Європейського комітету з сертифікації (Європейського комітету EuroPsy) входить Голова та інші учасники (до дванадцяти осіб). Вони мають бути з різних країн зі складу EFPA, представляти основні сфери практики психології та забезпечувати баланс між психологами-практиками та тими, хто працює в університетах та бере участь у навчанні психологів.
- б) Кандидатури висуваються Асоціаціями – повноважними членами. Члени комітету призначаються Виконавчою радою EFPA на термін до чотирьох років з можливістю однієї повторної каденції.

- в) Строки призначення встановлюються таким чином, що кожні два роки можуть призначатися три нові члени.

Стаття 14. Європейський комітет із сертифікації відповідає за контроль за EuroPsy, його Положень та за забезпечення того, щоб Реєстрація та присудження EuroPsy відбувалися відповідно до цих Положень

Завданнями Європейського Комітету з сертифікації є:

- а) отримання та оцінка заявки Асоціацій – повноважних членів для створення Національних комітетів із сертифікації (Національних комітетів EuroPsy);
- б) делегування повноважень щодо присудження сертифікатів EuroPsy Національним комітетам із сертифікації;
- в) надання рекомендацій та інструкцій Національним комітетам із сертифікації;
- г) забезпечення відповідного трактування європейських стандартів та координація роботи Національних комітетів із сертифікації;
- д) контроль за належним виконанням цих Положень EFPA про EuroPsy кожним Національним комітетом EuroPsy;
- е) вживання заходів для припинення діяльності Національного комітету з сертифікації, якщо є докази неефективного управління або неправомірного використання цих Положень EFPA щодо EuroPsy;
- ж) розгляд апеляцій щодо рішень Національних комітетів із сертифікації;
- з) складання звіту кожні два роки для Виконавчої ради та Генеральної Асамблеї EFPA;
- і) підтримування контактів та організація щорічних зустрічей з Головами Національних комітетів із сертифікації;
- к) співпраця з Національними асоціаціями для усунення причин припинення роботи Національного комітету з сертифікації;
- к) здійснювати контроль за веденням Європейського реєстру;
- л) виконувати функції консультативного органу при Європейській Комісії з питань визнання кваліфікації психологів у Європі.

Стаття 15

- а) Присудження сертифіката EuroPsy в межах країни здійснюватиметься Національним комітетом із сертифікації, який призначається Національною Асоціацією - повноважним членом EFPA. Національний комітет EuroPsy отримує делеговані повноваження щодо присудження сертифіката EuroPsy від Європейського комітету. У країнах, де існує інша (інші) представницька(цькі) асоціація (асоціації), Асоціація – повноважний член повинна налагоджувати співпрацю з цією (цими) асоціацією (асоціаціями) при створенні Національного комітету EuroPsy.
- б) Присудження Спеціалізованого сертифіката EuroPsy здійснюватиметься Національним комітетом EuroPsy (Спеціаліст), який призначається Національною асоціацією-членом EFPA. Національний комітет EuroPsy (Спеціаліст) отримує делеговані повноваження щодо присудження EuroPsy від Європейського комітету з сертифікації (Спеціаліст).

Стаття 16

- а) До складу Національного комітету з сертифікації входять Голова та 4-8 інших членів. Члени Національного комітету EuroPsy мають представляти основну сферу психологічної практики у цій країні та забезпечувати рівновагу між психологами-практиками та тими, хто працює в університетах та бере участь у навчанні психологів.
- б) У Національному комітеті повинна бути представлена найширша спільнота психологів відповідної країни.
- в) Члени Національного комітету з сертифікації призначаються Національною Асоціацією - повноважним членом (додаток І) - на термін до чотирьох років, та можуть двічі переобиратися.
- г) Терміни призначення встановлюються таким чином, щоб кожні чотири роки могли призначатися 2 нові члени.
- д) Зміни у складі Національного комітету з сертифікації вимагають письмового схвалення Європейського комітету з сертифікації з метою збереження делегованих повноважень (див. ст. 15) для видачі сертифікатів EuroPsy

Стаття 17. Обов'язки Національного комітету з сертифікації:

- а) подавати офіційні Положення та процедурні документи на затвердження до Європейського Комітету з сертифікації;
- б) встановлювати порядок підтвердження професійних компетентностей аплікантами на сертифікацію EuroPsy;
- в) готувати та публікувати перелік затверджених академічних освітніх програм зі спеціальності «Психологія» усіх рівнів вищої освіти;
- г) консультувати заклади вищої освіти щодо відповідності освітніх програм критеріям сертифікації EuroPsy;
- д) видавати керівництва для супервізорів щодо оцінки компетенцій заявників;
- е) підготувати форму з професійної етики, яку підписуватимуть апліканти;
- є) визначити суму внеску за адміністративні витрати, що сплачуються аплікантами;
- ж) призначити контактну особу, яка буде уповноважена мати доступ до Європейського реєстру;
- з) приймати рішення щодо кожної окремої аплікації на отримання сертифікату EuroPsy: схвалення заявки EuroPsy або обґрунтування причини відмови;
- и) видавати сертифікати EuroPsy психологам;
- і) вести реєстр психологів, які отримали сертифікати EuroPsy;
- ї) зберігати архів усіх аплікаційних форм протягом 15 років;
- й) здійснювати підготовку щорічного звіту про діяльність для Європейського Комітету з сертифікації;
- к) надавати відповідну інформацію та брати участь у щорічних зборах Голів Національних комітетів з сертифікації;
- л) консультувати представників міністерств та відомств з питань професійної кваліфікації психолога в Україні.

Стаття 18 Європейський комітет із сертифікації має право позбавляти повноважень Національні комітети EuroPsy. Якщо на думку

Європейського комітету з сертифікації, Національний комітет EuroPsy не працює відповідно до Положень EFPA, він позбавляється делегованих повноважень допоки не буде поновлено дотримання Положень Європейської федерації з питань присудження EuroPsy. Сертифікат EuroPsy не може бути виданий Національним комітетом в період, коли його делеговані повноваження були скасовані.

Комітети EuroPsy (Комітет «Спеціаліст»)

Стаття 19

- а) До Європейського комітету EuroPsy (Спеціаліст) входять Голова та до восьми інших членів. Всі вони мають представляти різні країни в межах EFPA.
- б) Європейський комітет EuroPsy (Спеціаліст) є представником основного кола психологічної практики у цій галузі, включно із принаймні одним членом, який є представником університету.
- в) Один із членів Комітету (Спеціаліст) виконує функції зв'язку з Європейським комітетом із сертифікації та має бути членом цього комітету.
- г) Кандидатури до Комітету (Спеціаліст) висуваються Асоціаціями-повноважними членами. Члени призначаються Радою директорів EFPA на термін до чотирьох років з можливістю одного переобрання.
- д) Терміни призначення встановлюються таким чином, щоб кожні два роки можна було призначати 2 нових члени.

Стаття 20 Європейський комітет EuroPsy (Спеціаліст) несе відповідальність за видачу сертифіката спеціаліста *EuroPsy* на території певної країни і відповідає за те, щоб реєстрація та присудження сертифіката спеціаліста EuroPsy відбувалися відповідно до Положень.

Його завданнями є:

- а) отримувати та оцінювати заявки від Асоціацій – повноважних членів для створення Національних комітетів EuroPsy (Спеціаліст);
- б) делегувати повноваження щодо присудження Спеціалізованого сертифіката EuroPsy Національним комітетам EuroPsy (Спеціаліст);

- в) надавати керівництва та консультаційну підтримку Національним комітетам (Спеціаліст) та іншим комітетам;
- г) розробити варіанти навчальних програм та стандарти у відповідній галузі;
- д) розглядати апеляції щодо рішень Національних комітетів EuroPsy (Спеціаліст);
- е) надавати щорічний звіт про роботу Європейського комітету EuroPsy (Спеціаліст) Раді директорів та Генеральній Асамблеї EFPA;
- ж) зустрічатися один раз на рік з Головами Національних комітетів EuroPsy (Спеціаліст) та Європейським комітетом із сертифікації для модерування процедур та обміну кращими практиками.

Стаття 21

- а) До Національного комітету EuroPsy (Спеціаліст) входять Голова та чотири-шість членів.
- б) Між Комітетом EuroPsy (Спеціаліст) та Національним комітетом із сертифікації має бути структурний зв'язок таким чином, щоб відбулося часткове співпадіння членства.
- в) Національний Комітет EuroPsy (Спеціаліст) є представником найширшого співтовариства психологів у відповідній країні, у цій галузі практики і може включати психологів, які не є членами Національних асоціацій- повноважних членів.
- г) Вони призначаються дійсною Національною психологічною асоціацією на термін до чотирьох років, з можливістю одного переобрання.
- д) Зміни у складі Національного комітету EuroPsy (Спеціаліст) вимагають письмового схвалення Європейським комітетом EuroPsy (Спеціаліст) з метою збереження делегованих повноважень (див. ст. 15) для видачі сертифікатів EuroPsy.

Стаття 22 Обов'язки Національного комітету EuroPsy з (Спеціаліст):

- а) подати всі свої методологічні Положення/регламентні документи на затвердження у Європейський Комітет EuroPsy (Спеціаліст);
- б) визначити спосіб подання заявником підтвердження кваліфікаційних та професійних компетентностей;

- в) визначати розмір грошового внеску за подання заявок на адміністративні витрати, яку має сплатити заявник;
- г) приймати рішення щодо кожної окремої заявки на отримання Спеціалізованого сертифіката EuroPsy, та інформувати заявника про присудження Спеціалізованого Сертифіката EuroPsy або про причини, через які заявку відхилено;
- д) вносити до Реєстру інформацію про спеціалізовану експертизу заявок окремих психологів та видавати психологам Спеціалізований сертифікат EuroPsy;
- е) вести облік психологів, яким присуджено Спеціалізований сертифікат EuroPsy;
- ж) зберігати архів усіх аплікаційних матеріалів протягом 15 років;
- з) готувати щорічний звіт діяльності для Європейського комітету EuroPsy (Спеціаліст);
- і) подавати відповідну інформацію та брати участь у щорічних зборах президентів Національних комітетів EuroPsy (Спеціаліст);
- к) призначити контактну особу, яка матиме доступ до Реєстру;
- л) надавати інформацію про Спеціалізований сертифікат EuroPsy психологам та усім зацікавленим.

Розділ С. Порядок отримання Сертифіката EuroPsy

Стаття 23 Термін дії EuroPsy Сертифіката не може бути продовжено шляхом повторного подання на той самий Сертифікат EuroPsy, але лише шляхом повторної валідазації, як описано у Статті 5.

Стаття 24 Подана заявка за формою та за змістом має бути схожа на зразок, включений в цей документ (Додаток IV). У заявці необхідно надати інформацію про: вищу освіту, супервізовану практику, вказуючи професійні компетенції та сфери практики, в яких заявник / заявниця працював / працювала під супервізією, щоб отримати право на самостійну практику. Заявник повинен подати завірений відгук супервізора. Заявник повинен підписати зобов'язання, що він / вона буде здійснювати професійну діяльність відповідно до Етичного кодексу Національної психологічної асоціації країни, в якій він / вона практикує.

Стаття 25 Національний комітет EuroPsy встановлює, чи відповідає діяльність заявника критеріям, передбаченим Статтею 2. Комітет вивчає професійні компетенції та сфери практики, в яких заявник працював під супервізією та / або самостійно, і вирішує, в якій галузі практики заявник має достатню кваліфікацію для самостійної професійної діяльності.

Стаття 26 Аплікаційну форму буде розглянуто лише після того, як заявник сплатив відповідний внесок.

Стаття 27 Національний комітет EuroPsy вивчає подану інформацію та вирішує, чи потрібна додаткова інформація від заявника. Заявник буде проінформований про те, чи потрібно Національному комітету EuroPsy надавати додаткову інформацію протягом 13 тижнів після подання заявки та одержання оплати.

Стаття 28 Якщо потрібна додаткова інформація, заявнику повідомляють рішення Національного комітету з сертифікації протягом 13 тижнів після отримання такої додаткової інформації.

Стаття 29 Якщо додаткової інформації не потрібно, заявника інформують про рішення Національного комітету з сертифікації щодо присудження чи не присудження EuroPsy Сертифікату протягом 13 тижнів після отримання заявки та плати. Якщо EuroPsy Сертифікат не присуджено, заявник отримує детальну інформацію про підстави, які стали причиною такого рішення.

Стаття 30 З дня внесення заявника до Європейського Реєстру йому буде присуджено сертифікат EuroPsy.

Стаття 31 Для того, щоб підтвердити сертифікат EuroPsy після закінчення строку дії (Стаття 4) або перехідного періоду (Стаття 38), заявник повинен подати заявку, яка надає докази чинної компетенції, до Національного Комітету EuroPsy у країні свого фактичного проживання або в країні, де аплікант має намір практикувати.

Стаття 32 У документах на підтвердження сертифікату мають бути докази актуальної професійної компетентності на певному рівні у вигляді визначеної кількості годин практики психолога та продовження навчання і підвищення кваліфікації, як це визначено Національним комітетом з сертифікації у країні фактичного проживання, або країні, в якій аплікант має намір розпочати професійну діяльність (див. Додаток VI).

Розділ D. Процедури оскарження

Стаття 33 Заявник, чия заявка було відхилено Національним комітетом EuroPsy, може подати апеляцію щодо цього рішення до Національної асоціації - повноважного члена в межах відповідної країни, надавши підстави для апеляції.

Стаття 34 Ця Національна асоціація - повноважний член створює незалежний дорадчий комітет, що складається щонайменше з трьох експертів для розгляду апеляції. Цей комітет приймає рішення щодо апеляції та надає письмове рішення протягом 60 днів. Це рішення буде повідомлено заявнику та Національному комітету EuroPsy. Незалежний дорадчий комітет може звернутися за порадою до Європейського Комітету з сертифікації.

Стаття 35 Якщо скаргу заявника відхилено, заявник може звернутися до Європейського комітету EuroPsy (Стаття 14). Таке звернення має бути подане англійською мовою і повинно вказати підстави, на яких воно подається.

Стаття 36 Національна асоціація- повноважний член у країні, в якій делеговані повноваження Національного комітету EuroPsy були призупинені, може оскаржити таке рішення у Виконавчій Раді EFPA. Рада Директорів EFPA звертається за консультацією до Європейського

дорадчого комітету, який створюється з цього приводу і скликається Головою EFPA або його заступником.

Розділ Е. Різне

Стаття 37 Положення EFPA про EuroPsy та додатки встановлюються і можуть бути змінені Генеральною Асамблеєю EFPA шляхом голосування за підтримки 2/3 присутніх. Вони матимуть законну силу з момента, визначеного Генеральною Асамблеєю EFPA на момент їх створення.

Стаття 38

- а) Перехідні умови щодо Базового сертифіката EuroPsy застосовуватимуться протягом трьох років після дати визнання Національного комітету з сертифікації в певній країні.
- б) Перехідні умови щодо будь-якого Спеціалізованого сертифіката EuroPsy застосовуватимуться протягом трьох років після дати визнання Національного комітету EuroPsy «Спеціаліст» у цій країні.
- в) Перехідні умови щодо Базового сертифіката EuroPsy застосовуватимуться протягом додаткових двох років після дати визнання Національного комітету EuroPsy (Спеціаліст) в певній країні. Ці домовленості застосовуються Національним комітетом EuroPsy (Спеціаліст) виключно до аплікантів на отримання Спеціалізованого сертифіката EuroPsy.
- г) Апліканти, які до дати, зазначеної у Статті 38а), отримали ліцензію на самостійну практику психолога Національним ліцензійним органом, визнаним Європейським комітетом, та / або відповідають вимогам та умовам практики як психолог у своїй країні, можуть замінити перелік своєї практики під супервізією як психолога поданням переліку місць їх роботи після того, як вони почали самостійну професійну діяльність. В таких випадках для присудження EuroPsy сертифікату потрібні докази як мінімум трьох років або еквіваленту, протягом останніх десяти років, незалежної професійної діяльності як психолога, підтвердження поточної кваліфікації та неперервного професійного розвитку (див. Додатки V та VI). В такому разі психологи, що подаються на отримання EuroPsy сертифікату згідно цих перехідних умов, мають додатково два роки після закінчення дії перехідних умов (зазначених як а), б) та в)) для підтвердження виконання вимог.

Стаття 39 Це Положення може бути розширено правилами про Спеціалізовані Сертифікати EuroPsy у певних галузях психології, які можуть отримати лише власники Базового сертифіката EuroPsy. Такі правила мають бути викладені в Додатках до цього Положення і описувати наступне:

- а) мінімальний обсяг подальшого навчання у навчальних годинах або, бажано, в одиницях Європейської системи трансферу кредитів (ECTS), та обсяг матеріалу;
- б) мінімальний обсяг супервізованої практики (у роках) і мінімальний обсяг супервізії (у годинах), де визначення практики під супервізією та супервізії дано у Додатку I;
- в) вимоги щодо неперервного професійного розвитку, як зазначено у Додатку IV;
- г) компетентності, які мають бути отримані у результаті супервізованої практики, бажано описані таким чином, як у Додатку III;
- д) систему розвитку компетентностей, бажано, ініціативну та всебічну для того, щоб випускники-психологи набували всіх компетентностей, які вимагаються від них як фахівців, та включають всі відповідні аспекти професійної практики, включно з етикою.
- е) спосіб представлення доказів подальшого навчання, практики, супервізій та компетентностей;
- ж) підхід, згідно якого оцінюються відомості щодо подальшого навчання, практики, супервізії та компетентностей;
- з) перехідні положення актуальні протягом періоду, означеного в статті 38б, зміст яких має бути аналогічним до описаного в статті 38г базового керівництва EuroPsy.

Стаття 40 Положення та додатки до програми EuroPsy будуть переглядатися щонайменше кожні п'ять років Координаційною групою EuroPsy (КГЕ), що складається з президента EFPA, члена Ради Директорів та голови Європейського комітету.

За рекомендацією КГЕ, Рада Директорів буде вносити необхідні зміни до нормативних документів. Після доведення змін до відома Національних Комітетів з сертифікації вони будуть застосовуватися тимчасово до наступної Генеральної Асамблеї. Остаточо вони мають бути затверджені Генеральною Асамблеєю.

3. Реєстр психологів EuroPsy

Стаття 41 Європейський реєстр психологів EuroPsy ведеться та підтримується EFPA і включає національні списки сертифікованих психологів, надані кожним Національним комітетом EuroPsy.

Стаття 42 Європейський реєстр містить імена та детальну інформацію про всіх психологів EuroPsy, а також вказує у Реєстрі власників Спеціалізованих сертифікатів EuroPsy.

Стаття 43 Інформація, вказана в Реєстраційних реквізитах EuroPsy, буде занесена до Європейського реєстру, який є пошуковим онлайн-центром, доступним через Інтернет (www.europsy.eu/).

Стаття 44 Записи Реєстру для країни оновлюються за ініціативою Національного комітету, коли Сертифікат EuroPsy видається, перевидается, вилучається або закінчується термін його дії. Реєстр оновлюється при видачі Сертифіката Спеціаліста за дорученням Національного комітету. Інформація в Реєстрі може бути змінена лише EFPA і за умови отримання дозволу від Національного комітету.

Доповнення I. Вимоги до отримання Спеціалізованого сертифіката EuroPsy з Психотерапії

Як зазначено у статті 39 Положення про EuroPsy, Спеціалізований сертифікат EuroPsy буде виданий лише досвідченим психологам, які мають Базовий сертифікат EuroPsy (або отримують Базовий сертифікат одночасно зі Спеціалізованим сертифікатом). Тобто Спеціалізований сертифікат EuroPsy можна отримати лише в тих країнах, де визнано обидва EuroPsy сертифікати.

Це Доповнення описує вимоги до Спеціалізованого сертифіката EuroPsy з психотерапії, як це передбачено статтею 39 Положення про EuroPsy.

Детальна інформація розміщена тут: "Форма заявки для отримання Спеціалізованого сертифіката EuroPsy з психотерапії" та "Стандарти навчання психологів, що спеціалізуються на психотерапії", Європейський комітет EuroPsy (Спеціаліст) з Психотерапії, 2013.

1. Мінімальний обсяг і зміст подальшого (післядипломного) навчання

- a. Принаймні 90 кредитів подальшого (післядипломного) навчання, з яких 400 годин має бути присвячено теорії.
- б. Зміст навчання залежить від навчальної програми закладу та / або індивідуальної траєкторії навчання психолога.

2. Мінімальний обсяг супервізованої практики та супервізії

- a. Принаймні три роки післядипломної практики (після отримання кваліфікації, необхідної для отримання EuroPsy сертифіката), з яких 500 годин - це супервізована практика.
- б. Щонайменше 150 годин супервізії (в середньому 50 годин на рік).

3. Вимоги щодо постійного професійного розвитку.

Ці вимоги розробляються.

4. Компетентності, які потрібно продемонструвати

Перелік компетентностей розробляється. Компетентність формулюється відповідно до шести принципів: психологи як психотерапевти; запит та комунікація; психотерапевтична практика та розуміння; особистісний та професійний розвиток; етичні норми та компетентна практика; безперервний професійний розвиток.

5. Розвиток компетентності

Немає визначеної системи розвитку компетентності. Йдеться про те, що розвиток компетентності відбувається під час навчання за однією або декількома психотерапевтичними моделями.

6. Для підтвердження компетентності мають бути надані:

- а) аплікаційна форма, яка містить особисте бачення згідно шести вище вказаних принципів; досвід навчання, стажування та досвід у психотерапії; досвід в супервізії; дослідження та публікації (не обов'язково);
- б) документи підтвердження спеціалізації;
- в) рекомендаційні листи, заповнені двома фахівцями, за потреби;
- г) відгук (рекомендаційний лист) супервізора;
- д) структуроване резюме.

7. Оцінка документів, що підтверджують фаховість

- а) оцінка подальшого (післядипломного) навчання проводиться Національним комітетом EuroPsy (Спеціаліст) на основі документів щодо навчальної програми від тренерів / супервізорів та навчальної інституції (яка, як правило, має співпрацювати з академічними чи науково-дослідними установами);
- б) оцінка інших аспектів проводиться Національним комітетом EuroPsy (Спеціаліст) на підставі аплікаційної форми, рекомендаційних листів та відгука супервізора.

8. Перехідні положення.

Кандидати на отримання Спеціалізованого сертифіката EuroPsy з психотерапії відповідно до ст. 38, повинні або представити Лист про визнання, отриманий у пілотному проєкті, погоджений EFPA, або відповідати таким критеріям:

- бути зареєстрованим у Національному реєстрі, що дозволяє їм працювати психологом та психотерапевтом;
- мати Базовий сертифікат EuroPsy (з контекстом охорони здоров'я) або відповідати кваліфікаційним вимогам, що дозволяють подаватися одночасно на Базовий сертифікат EuroPsy та Спеціалізований сертифікат EuroPsy (при цьому спочатку присуджують Базовий сертифікат EuroPsy і після його визнання - Спеціалізований сертифікат EuroPsy);
- документальне підтвердження досвіду в рамках неперервного професійного розвитку, отриманого протягом не менше шести років протягом останніх 15 років самостійної практики як психолога та психотерапевта.

9. Додаткові вимоги

Не менше 100 годин особистого розвитку (особиста терапія).

Доповнення II: Вимоги до Спеціалізованого сертифіката EuroPsy з Організаційної психології та психології праці

Як зазначено у статті 39 Положення про EuroPsy, Спеціалізований сертифікат EuroPsy буде виданий лише психологам з досвідом роботи, які мають Базовий сертифікат EuroPsy (або отримують обидва сертифіката одночасно). Тобто Спеціалізований сертифікат EuroPsy можна отримати лише в тих країнах, де працюють як Національний комітет EuroPsy для присудження як Базового сертифіката EuroPsy, так і Спеціалізованого сертифіката EuroPsy.

Це Доповнення описує вимоги до Спеціалізованого сертифіката EuroPsy з організаційної психології та психології праці як це передбачено статтею 39 Положення про EuroPsy.

Детальну інформацію можна знайти тут: *'Towards The Specialist Certificate: Revised Proposal And Operational Guidelines'*, Provisional S-EAC W&O Psychology, 2013.

1. Мінімальний обсяг і зміст подальшого (післядипломного) навчання

- а. Мінімум 90 кредитів ECTS подальшого (післядипломного) навчання (2400 годин), з яких 60 кредитів (1600 годин) мають бути присвячені навчальним курсам, а 30 (800 годин) - прикладним дослідженням або діагностиці чи втручанню.
- б. Обсяг, який має бути опанований, викладено в рамках спеціальної навчальної програми, тобто моделі ENOP-EAWOP.
- в. У випадку країн або осіб, які пройшли ранню спеціалізацію, спеціалізований досвід, набутий протягом останніх двох років їх початкової 5-6-річної кваліфікації, може бути зарахований максимум як 30 ECTS. Це означає, що як мінімум 60 ECTS необхідно набути після виконання вимог щодо Базового сертифіката EuroPsy.

2. Мінімальний обсяг практики під супервізією та супервізій

- а. Принаймні три роки практики після отримання Сертифікату EuroPsy, з яких 400 годин на рік (загалом 1200 годин) практики під супервізією.
- б. Щонайменше 150 годин супервізій (в середньому 50 на рік).

3. Вимоги щодо постійного професійного розвитку

Щонайменше 100 годин (4 ECTS) особистого професійного розвитку на момент подання заяви, включно до 90 ECTS подальшого навчання (див. 1а).

4. Компетентності, які потрібно продемонструвати

Компетентності, які слід продемонструвати - це ті, що визначені в EuroPsy (Положення про EuroPsy, Додаток III). Вони застосовуються до професійної роботи на рівні спеціаліста.

5. Розвиток компетентностей

Професійна діяльність під керівництвом базується на чіткій системі розвитку компетентностей. Ця система базується на проактивному підході до розвитку компетентностей. Це забезпечує здобуття випускниками-психологами всіх компетентностей, що вимагаються на рівні спеціаліста, та включає всі відповідні аспекти професії, включаючи етику.

6. Необхідні документи:

Кандидатам необхідно:

- а) подати аплікаційну форму, яка включає інформацію щодо подальшого (післядипломного) навчання, практику під супервізією та заходи з постійного особистого розвитку;
- б) подати структуроване резюме (CV);
- в) подати портфоліо із зазначенням підтвердження компетентності за фахом;
- г) взяти участь в інтерв'ю з оцінювання компетентності, щоб поглибити або уточнити деякі деталі резюме, за необхідності.

7. Оцінка наданих документів:

- а) оцінка освітніх компонентів здійснюється Національним Комітетом (Спеціаліст) так само, як і для Базового сертифіката EuroPsy, тобто в залежності від їх змісту та акредитації закладу (переважно академічних установ), який пропонує ці компоненти;
- б) оцінка компетентностей проводиться Національним Комітетом (Спеціаліст) на підставі портфоліо та інтерв'ю-оцінки компетентностей.

8. Перехідні положення

Кандидати, які бажають отримати Спеціалізований сертифікат EuroPsy з організаційної психології та психології праці (W&O) відповідно до статті 38, повинні відповідати наступним критеріям:

- бути включеними до національного реєстру, який дозволяє їм працювати психологом;
- мати Базовий сертифікат EuroPsy (з контекстом W&O) або мати передумови, які дозволять їм одночасно подаватися на отримання Базового та Спеціалізованого сертифікатів EuroPsy; їх спочатку оцінюють щодо присудження Базового сертифіката EuroPsy і після його підтвердження - щодо Спеціалізованого сертифіката EuroPsy.
- підтвердити досвід роботи та заходи щодо постійного професійного розвитку, надаючи підтвердження компетентностей, здобутих протягом не менше п'яти повних років протягом останніх 10 років незалежної практики як психолога у сфері Організаційної психології та психології праці; документи оцінюються за допомогою структурованого резюме та, за рішенням Національного Комітету (Спеціаліст), за допомогою інтерв'ю-оцінки компетентностей.

Доповнення III. Вимоги до отримання Спеціалізованого сертифіката EuroPsy з Спортивної психології

Як зазначено у статті 39 Положення про EuroPsy, сертифікат спеціаліста EuroPsy видається лише психологам з досвідом роботи, які мають Базовий сертифікат EuroPsy (або отримують обидва сертифіката одночасно). Тобто Спеціалізований сертифікат EuroPsy можна отримати лише в тих країнах, де працює Національний комітет EuroPsy для присудження як Базового сертифіката EuroPsy, так і комітет по наданню Спеціалізованого сертифіката EuroPsy.

Цей Додаток описує вимоги до сертифіката спеціаліста EuroPsy у сфері спортивної психології відповідно до вимог статті 39 Положення про EuroPsy.

1. Мінімальний обсяг та зміст подальшого навчання (післядипломного)

Щонайменше 90 ECTS, з яких 400 годин має бути присвячено теорії.

- а) Зміст повинен бути представлений в контексті післядипломної програми (наприклад, ступінь магістра або доктора філософії в галузі спортивної психології, отриманий в університету або акредитованої чи визнаної освітньої програми зі спортивної психології, організованої професійним органом або приватною визнаною організацією). Кандидати повинні мати підготовку в галузі спортивної (або фізичної) психології. Зміст залежить від освітньої програми закладу та/або траєкторії навчання психолога. Перелік орієнтовного змісту для кожної з областей додаткових знань і спеціалізації доступний на сайті EuroPsy.
- б) У випадку, якщо аплікант має ступінь магістра зі спортивної психології та використовує його для підтвердження права на отримання базового сертифіката EuroPsy, то можна використовувати максимум 30 ECTS з цієї програми як доказ права на отримання тимчасового сертифіката спеціаліста EuroPsy зі спортивної психології. Тобто, для отримання тимчасового сертифіката спеціаліста EuroPsy зі спортивної психології після виконання основних вимог до базового сертифікату EuroPsy.

2. Мінімальний обсяг практики під супервізією та супервізії

- а) Практика, з якої щонайменше 500 годин є практикою під супервізією віч-на-віч з клієнтами (наприклад, спортсменами, тренерами, суддями, батьками, спортивними менеджерами, або групами (наприклад, спортивними командами, мультидисциплінарними командами, компаніями та організаціями).

б) 150 годин, присвячених супервізії, інтервізіям та наставництву.

3. Вимоги щодо безперервного професійного розвитку

Щонайменше 100 годин (4 ЄКТС) професійного розвитку на момент подачі заявки, включених до 90 ЄКТС для подальшого навчання (див. 1а).

4. Компетентності, які необхідно продемонструвати

Компетентності, які необхідно продемонструвати, визначені в EuroPsy (Правила EuroPsy, Додаток III). Вони застосовуються до професійної роботи на спеціалізованому рівні.

5. Розвиток компетентностей

Коучингова професійна практика базується на чіткій системі розвитку компетентностей. Ця система використовує проактивний підхід до розвитку компетентностей. Вона гарантує, що випускники психології набувають усіх компетентностей, необхідних на спеціалізованому рівні, і охоплює всі відповідні аспекти професії, включаючи етику.

6. Докази, які необхідно надати

Апліканти повинні

- а) подати Аплікаційну форму, яка включає подальше навчання, практику під супервізією викладача та безперервний особистий розвиток;
- б) подати структуровану біографічну довідку (Curriculum Vitae);
- в) подати реєстраційний журнал (або портфоліо), в якому наводяться докази компетентності у спеціалізації;
- г) взяти участь у співбесіді з оцінки компетентності, щоб поглибити або уточнити деякі деталі резюме.

7. Оцінка доказів

- а) Оцінювання освітніх компонентів здійснюється Спеціалізованою комісією EuroPsy (S-NAC) так само, як і в базовому EuroPsy, тобто на основі їхнього змісту та акредитації установи, що пропонує ці компоненти (бажано, щоб це були академічні установи).
- б) Оцінювання компетентностей здійснюється Спеціалізованою комісією EuroPsy (S-NAC) на основі Портфоліо та співбесіди з оцінки компетентностей.

8. Перехідний період

Кандидати, які бажають отримати сертифікат спеціаліста зі спортивної психології відповідно до статті 38, повинні відповідати наступним критеріям:

- відповідати вимогам країни (входити в національний реєстр), які дозволяють їм працювати психологом;
- мати Базовий сертифікат EuroPsy (зі спрямованістю на спортивну психологію) або володіти кваліфікацією, що дозволяє подавати документи на отримання Базового та Спеціалізованого сертифікатів одночасно; апліканти спочатку оцінюються на отримання Базового сертифікату, а після підтвердження - на отримання Спеціалізованого сертифікату;
- задокументувати свій досвід роботи та діяльність з безперервного професійного розвитку, надаючи докази набутих компетенцій протягом щонайменше п'яти років повного робочого дня протягом останніх 10 років незалежної практики в якості спортивного психолога; докази повинні оцінюватись за допомогою структурованого резюме та, якщо цього вимагає Спеціалізована комісія EuroPsy, за допомогою співбесіди з оцінки компетентності.

Додаток І. Термінологічний покажчик

В цьому Положенні EFPA про EuroPsy використовуються така термінологія:

Сертифікат EuroPsy з психології (далі - EuroPsy) - це набір стандартів для навчання та підготовки психологів, який визначає рівень їх підготовки, погоджений Асоціаціями- повноважними членами EFPA.

Зареєстрований психолог EuroPsy - це психолог, який отримав сертифікат EuroPsy .

Психолог - це особа, яка успішно закінчила академічне навчання з психології в університеті чи еквівалентній установі та виконала інші умови, які за законом чи усталеним нормам дозволяють отримати кваліфікацію "психолог" в певній країні, за умови, що тривалість освітньої програми еквівалентна щонайменше п'яти рокам (300 ECTS) денної форми навчання та відповідає положенням Додатка II.

Реєстраційні Дані Європейського сертифіката з психології, надалі - Реєстраційні Дані - це додаток до EuroPsy, в якому зафіксовано інформацію щодо навчальної підготовки та практичних навичок отримувача на момент отримання EuroPsy, як зазначено у Статті 7.

Європейський реєстр психологів (далі - *Реєстр*) - це реєстр, який містить перелік всіх психологів, що отримали EuroPsy Сертифікати, та відомості про них згідно Статті 8.

Професійні функції (cf. функціональні компетентності) відносяться до чотирьох категорій професійної діяльності, що складають психологічні послуги, які надаються в межах сфери практики, як зазначено у Додатку III, (1) Визначення потреб, роз'яснення контракту/завдання, постановка цілей, (2) Планування/розробка оцінки, (3) Впровадження оцінки, втручання, послуги або продукту, (3) Впровадження оцінки, втручання, послуги або продукту, та (4) оцінка результатів.

Сфера практики стосується певного формату умов діяльності, при якій психологічні послуги надаються конкретній категорії клієнтів. Сфери практики слід розуміти в широкому сенсі, і для діючого Сертифіката визначено як одна з наступних: (i) Клінічна психологія та охорона здоров'я, (ii) Освіта, (iii) Організаційна психологія та психологія праці, (iv) Психологія спорту, (v) Інше. Кожна зі сфер включає широкий спектр активностей. П'ята категорія (Інше) стосується всіх інших сфер, які не підпадають під зазначені чотири, і ця сфера практики повинна бути зазначена у Сертифікаті EuroPsy (наприклад, криміналістична психологія, транспортна психологія,

консультування, психосоціальні втручання). Ця галузь має бути галуззю, яка має широку практику, визнана у відповідній країні та має визнану освіту та підготовку на базовому рівні. Вона має бути затверджена Європейським комітетом.

Під *науковими знаннями* розуміються знання, акумульовані в науковій літературі з психологічних дисциплін та поширені у спільноті науковців та викладачів психології.

Професійна компетентність означає здатність адекватно виконувати професійні функції, як визначено в Додатку III.

Самостійна професійна діяльність психолога належить до такого виконання професійних функцій, при якому безпосередня взаємодія з клієнтами здійснюється без необхідності безпосередньої супервізії з боку інших психологів.

Стажування психолога стосується такого виконання професійних функцій, при якому безпосередня взаємодія з клієнтом здійснюється під відповідальністю та повноваженнями іншого психолога, кваліфікація якого є достатньою для самостійної професійної діяльності в конкретній галузі практики (стаття 9).

Практика під супервізією (супервізована практика) - таке виконання професійних функцій психологом-практикантом, при якому безпосередня взаємодія з клієнтом здійснюється під супервізією кваліфікованого психолога, як зазначено у Додатку V, або як частина освітньої програми університету, або поза межами університету.

Психолог-супервізант - це особа, яка під наглядом кваліфікованого супервізора, як вказано у Додатку V, знаходиться в процесі проходження супервізованої практики.

Супервізор - кваліфікований психолог, який протягом останніх трьох років має принаймні два роки роботи на повний робочий день або еквівалентний досвід як незалежний практикуючий фахівець (визнаний кваліфікованим національним органом з акредитації) в межах сфери практики та відповідальний за набуття та оцінювання професійної компетентності *Психолога-супервізанта* у цій сфері практики.

Національна психологічна асоціація - це асоціація-член або федерація асоціацій, яка є членом Європейської федерації психологічних асоціацій (EFPA). Слід докласти зусиль для того, щоб Національний комітет був представником найширшої спільноти психологів у відповідній країні.

Країна-резидент - це країна, де психолог або зареєстрований психолог EuroPsy зареєстрований як резидент.

Країна практики - це країна, в якій психолог або зареєстрований психолог EuroPsy практикує або має намір практикувати.

Додаток II. Рамки та мінімальні стандарти освіти та професійної підготовки психологів

Цей додаток вказує на освітні вимоги для отримання сертифіката EuroPsy та ґрунтується значною мірою на звіті: *Положення EuroPsyT для освіти та професійної підготовки психологів у Європі (EuroPsyT A Framework for Education and Training of Psychologists in Europe)*, який був затверджений Генеральною Асамблеєю EFPA у 2001 році. Тільки особи, які можуть довести, що вони виконали академічну навчальну програму, що відповідають наступним вимогам і пройшли еквівалент однорічної практики під супервізією, яка становить в цілому щонайменше, 6 років (360 ECTS), можуть претендувати на отримання сертифіката EuroPsy та внесення до Реєстру.

Вимоги формулюються з посиланням на освітню модель, яка складається з трьох етапів:

- 1-ша фаза   Університетський перший (бакалаврський) рівень вищої освіти або еквівалент
- 2-га фаза   Університетський другий (магістерський) рівень вищої освіти або еквівалент
- 3-тя фаза   Практика під супервізією

Передбачається, що 1-а та 2-а фази будуть частиною університетської освітньої програми з психології, тоді як 3-я фаза може, хоч це і не обов'язково, включатися до університетської освітньої програми. У деяких країнах ця 3-я фаза передбачена законодавчо або вимагається психологічними товариствами, що регулюють професійну діяльність.

Крім того, передбачається, що університетами буде запропоновано цілий спектр заходів, що відповідають цим вимогам, і що структура окремих або послідовних фаз не є важливою. Наприклад, низка університетів у різних країнах розробила підходи, “засновані на вирішенні проблем” до навчання та підготовки психологів, де інтегровані блоки циклів “теорія-метод-застосування” впроваджуються з початку програми. Модель освітньої програми передбачає,

що студенти, які закінчують такі програми, здобули відповідні знання, вміння та професійні установки, а інноваційні підходи є бажаною особливістю професійного становлення. Описана пропозиція є рекомендаційною щодо організації та послідовності складання програми навчання, але вважається, що підходи “засновані на вирішенні проблем” є корисними для набуття функціональних і базових компетентностей, зазначених у Додатках III і IV.

Для набуття функціональних та базових компетентностей за рамками EFPA, що підтверджуються базовим сертифікатом EuroPsy, необхідно 360 кредитів ЄКТС. 300 ECTS можна отримати протягом п'ятирічного навчання на бакалавраті та магістратурі або еквівалентній програмі з психології в університеті. Інші 60 ECTS повинні бути отримані шляхом щонайменше 1500 годин психологічної практики під керівництвом викладача у визначеній галузі. Ця практика під супервізією може бути інтегрована в шестирічну університетську освітню програму (360 ЄКТС) або після п'ятирічної університетської освітньої програми (300 ЄКТС). Це університетська освіта та навчальна програма практики під супервізією викладача в обсязі 360 кредитів ЄКТС розглядається як базова кваліфікація, необхідна для вступу до професії психолога як незалежного практикуючого психолога. Ми підкреслюємо, що самостійна професійна діяльність вимагає безперервного професійного розвитку (БПР), зазначеного в Додатку VI.

Спеціалізована професійна практика в конкретних галузях психології, як правило, вимагає пост-кваліфікаційної підготовки у сферах, за якими може бути присвоєно звання спеціаліста.

Цей додаток містить опис змісту та мінімальні освітні вимоги, які повинні охоплювати дві фази, та мінімальні вимоги до професійної освіти психологів. Третя фаза Практика під супервізією описана далі в Додатку V до цього документа.

Опис змісту освітньої програми

Перша фаза

Перша фаза (наприклад, бакалаврат або еквівалентна програма) пропонує базову освіту з основних теорій і методів у ключових галузях психології, а також базові знання з суміжних дисциплін.

Ця фаза дає базовий вступ до знань, навичок та професійних установок психологів, а також фундамент для досліджень і практики в психології. Вона дає право на подальше навчання на другій фазі (наприклад, на магістерській

програмі або її еквіваленті). Однак вона не призводить до отримання будь - якої професійної кваліфікації в психології та не надає необхідних компетентностей для самостійної професійної діяльності у сфері психології.

Програма навчання першої фази представлена в Таблиці 1 нижче і описана з точки зору цілей та змісту. Цілі полягають у досягненні базових знань, навичок та ставлення в основних галузях психологічної науки відповідно до рамок компетентностей EFPA. Зміст конкретизовано стосовно окремих осіб, груп та суспільства/систем.

Таблиця 1. Перша фаза

<p>Цілі для досягнення базових знань, навичок та професійних установок у таких сферах</p>	<p>Зміст (щодо окремих осіб, груп та суспільства/систем)</p>
<p><i>Вступ до психології</i></p>	<p>Огляд основних напрямків психології</p> <p>Історія психології</p> <p>Основні принципи, проблеми та методи, що лежать в основі наукової психології</p> <p>Етичні кодекси, дослідження та професійна етика</p> <p>Збір інформації/навички роботи з бібліотеками та бібліографічні навички</p>
<p><i>Базові курси в ключових галузях фундаментальної та прикладної психології</i></p>	<p><i>Базові напрямки:</i></p> <p>Загальна психологія (пізнання та емоції)</p> <p>Психобіологія та нейропсихологія</p> <p>Диференціальна та психологія особистості</p> <p>Соціальна психологія</p> <p>Вікова психологія</p> <p><i>Прикладні напрямки:</i></p> <p>Клінічна психологія та психологія здоров'я</p> <p>Педагогічна психологія</p> <p>Психологія праці та організаційна психологія</p> <p>А також такі галузі, як соціальна психологія, екологічна психологія, судова психологія, психологія спорту, психологія дорожнього руху тощо.</p>

<p><i>Основні методи психологічного дослідження</i></p>	<p><i>Методи дослідження в психології</i></p> <p>Навчання методам дослідження Кількісні та статистичні методи</p> <p>Якісні методи</p> <p>Психометрія (теорія даних і тестів, навчання конструюванню тестів і опитувальників, теорія оцінювання)</p> <p>Аналіз та інтерпретація даних, розуміння дослідницької літератури</p>
<p><i>Базові професійні компетентності відповідно до рамки компетенцій EFPA</i></p>	<p>Міжособистісне спілкування та взаємодія</p> <p>Спостереження</p> <p>Оцінювання</p> <p>Інтерв'ювання та спілкування</p> <p>Надання та отримання зворотного зв'язку</p>
<p><i>Непсихологічні теорії</i></p>	<p>Теоретичні та практичні курси на теми з інших дисциплін, що мають відношення до професійної діяльності. Наприклад, медицина, право, економіка підприємства, філософія</p>
<p><i>Компетентності у сфері базових досліджень</i></p>	<p>НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЕКТ (КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА)</p> <p>Читання / написання кваліфікаційних (проектних) робіт</p>
<p><i>Базові професійні компетентності відповідно до рамки компетенцій EFPA</i></p>	<p>ПРАКТИКА (Ознайомлювальна, виробнича (на місці під керівництвом фахівців-практиків))</p>

Друга фаза

Програма другої фази готує студента або до практики під супервізією викладача у визначеній галузі психологічної практики, або до подальшого навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні (рівень PhD). Під час практики під супервізією викладача студент здобуває поглиблені знання, навички та вміння, зосереджені на прикладних галузях психології відповідно до рамок компетентностей EFPA. Під час навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти студент отримує поглиблені знання, навички та вміння, зосереджені на дослідницьких темах. Незалежно від того, чи готується студент до дослідницької роботи, чи до кар'єри практикуючого психолога, він повинен продемонструвати здатність набувати навичок дослідницької роботи. Усі психологи повинні набути дослідницької компетентності як для оцінки власної роботи та втручань, так і для підтримки своєї дослідницької компетентності, для оцінки майбутніх розробок і досліджень у галузі психології та суміжних дисциплін.

Програма навчання другої фази представлена в Таблиці 2 нижче та описана з точки зору цілей та змісту. Цілі полягають у досягненні поглиблених знань, умінь і професійних установок у конкретних галузях психологічної науки відповідно до рамок компетентностей EFPA. Зміст також конкретизовано стосовно окремих осіб, груп і суспільства/систем.

Табл. 2. Друга фаза

Цілі для досягнення Знань, Навичок та Професійних установок у таких сферах	Зміст (щодо окремих осіб, груп та суспільства/ систем)
<i>Поглиблені курси з окремих базових та прикладних галузей психології</i>	<i>Поглиблені курси в базових галузях, наприклад Загальна психологія (пізнання та емоції) Психобіологія та нейропсихологія, Диференційна та психологія особистості, Соціальна психологія, Вікова психологія</i>
	<i>Поглиблені курси в прикладних галузях, напр. Клінічна психологія та психологія здоров'я Педагогічна психологія Психологія праці та організаційна психологія А також інші галузі, такі як Психологія спільнот, Екологічна психологія, Судова психологія,</i>

	Спортивна психологія, Психологія дорожнього руху та інші
<i>Поглиблені методи оцінки та оцінювання</i>	<p>Поглиблені кількісні та/або якісні методи дослідження (наприклад, методи опитування, розширені інтерв'ю, ЕЕГ, МРТ, відстеження руху очей)</p> <p>Розширена багатовимірна статистика та/або якісні методології (наприклад, аналіз даних)</p> <p>Поглиблене оцінювання та психометрична теорія</p>
	<p>Специфічні для галузі методи аналізу та оцінки (наприклад, психологія праці та організаційна психологія, педагогічна психологія, клінічна психологія, нейропсихологія та/або інші психологічні субдисципліни, такі як аналіз роботи, аналіз потреб у навчанні, оцінка психопатології, оцінка результатів втручання).</p> <p>Навчання навичкам написання звітів та/або експертних висновків та/або діагностичних звітів.</p>
<i>Сучасні методи втручання</i>	Планування та реалізація проектів. Наприклад, навчання розробці систем оцінки ефективності, розробка системи навчання, розробка терапевтичного плану, методів психотерапевтичного втручання.
<i>Етика</i>	<p>Знання етичних принципів та їх застосування</p> <p>Розвиток навичок застосування етичних принципів та етичних кодексів у професійній діяльності</p>
Поглиблена компетенція у сфері досліджень	ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЕКТ (КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА)
Професійні компетентності згідно з рамкою компетенцій EFPA	УНІВЕРСИТЕТСЬКА (НАВЧАЛЬНА ТА ВИРОБНИЧА) ПРАКТИКА (СТАЖУВАННЯ)

Університетська (навчальна та виробнича) практика / стажування у фазі I та II

Метою університетської практики (яку в деяких європейських країнах називають «стажування»), що здійснюється під керівництвом фахівців-практиків під час Фази I, є здійснення першої орієнтації в галузі професійної психології як в академічних, так і в інших установах, щоб студенти могли зробити усвідомлений вибір напряму подальшого навчання на магістерській або еквівалентній їй програмі.

Під час другої фази метою практики є забезпечення усвідомленого вибору напряму навчання та професійної сфери, а також проведення вступної професійної підготовки, яка дозволить студентам зробити такий вибір:

- інтегрувати теоретичні та практичні знання;
- вивчити процедури, пов'язані з психологічними знаннями;
- почати практику під супервізією;
- здійснювати рефлексію та обговорення щодо власної активності та дій інших людей;
- почати працювати у професійній команді.

Університетська практика має бути частиною п'ятирічної університетської програми навчання і може бути скоригована протягом п'яти років у фазах I і II, але більшість часу має припадати на фазу II. Практика (навчальна та виробнича) не є частиною практики під супервізією, яка проходить під час фази III, що може бути як частиною інтегрованої програми навчання в університеті, так і окремою. Під час фази I тривалість практики (навчальної та виробничої) під керівництвом фахівців на робочих місцях зазвичай становить щонайменше три тижні (4 кредити ЄКТС) після щонайменше трьох семестрів навчання. На етапі II тривалість практики становить щонайменше 3 місяці (або 15 кредитів ЄКТС) до максимум 6 місяців (або 30 кредитів ЄКТС) відповідно до конкретної сфери інтересів.

Завдання під час практики є різноманітними та можуть охоплювати:

- спостереження за реальними ситуаціями, в яких використовуються психологічні техніки;
- використання базових технік під наглядом практикуючого фахівця;
- участь у проєктах;
- аналіз та обговорення випадків (кейсів).

Місцем, де проходять практику (стажування), зазвичай є державна чи приватна установа, яка:

- здійснює діяльність, що відповідає освіті практиканта;
- здатна гарантувати, що більшу частину керівництва практикою забезпечуватимуть професійні психологи;
- схвалено акредитованим університетом.

Прикладами установ, на базі яких може проходити Університетська практика (стажування), можуть бути лікарні або клінічні установи, компанії, приватна практика, школи та заклади освіти, громадські організації.

Університетська практика / стажування не є частиною практики під супервізією.

Дослідження у фазі I та II

Студенти повинні розвинути деякі базові дослідницькі навички та виконати невеликий за обсягом дослідницький проект як під час першої, так під час другої етапі задіявши більш просунуті компетентності.

Цей проект може реалізовуватись у лабораторних умовах в університеті або поза ним і може включати суворі експериментальні процедури або польові дослідження, зокрема квазіексперименти, вивчення «кейсів», інтерв'ю або опитування. Студенти знайомляться з питаннями, що стосуються природи та етики психологічних досліджень, та основними методами, що застосовуються психологами. Ця діяльність за обсягом, ймовірно, відповідає 2-3 місяці (тобто 10-15 ECTS) у фазі I та 3- 6 місяців у фазі II (тобто 15-30 ECTS).

Третя фаза (один рік практики під супервізією)

Третя фаза професійної освіти психологів складається із з щонайменше 1500 годин (60 ECTS) практики під супервізією викладача в конкретній галузі психології.

Практика під супервізією викладача - це форма професійного інтерактивного навчання, що проводиться в реальному робочому середовищі з метою:

- підготовки психолога до самостійної професійної діяльності;
- розвитку професійної ролі психолога;
- інтеграції теоретичних і практичних знань.

Детальніше див. Додаток V.

Мінімальні вимоги програми освіти та професійної підготовки

Цей розділ описує мінімальний обсяг та зміст, необхідний для освітньої програми з психології. Вони сформульовані з точки зору категорій вмісту, як зазначено нижче, та мінімального обсягу з точки зору ECTS-одиниць (ECTS = Європейська система трансферу кредитів). 1 кредит ECTS вважається еквівалентним 25 годинам активного навчання (тобто "навчальним навантаженням") студента (прм. ред. - у відповідності до українського законодавства 1 кредит ECTS становить 30 год. У випадку спірних питань відповідність мінімальним вимогам програми освіти може здійснюватися за кількістю зарахованих годин навчання), а один рік - 60 одиниць ECTS.

Загальна тривалість академічної освіти та професійної підготовки

Тривалість освітньої програми повинна бути не менше 5 років (300 ECTS); їх можна розділити між 180 ECTS для першої фази та 120 ECTS для другої фази (що відповідає болонській структурі "3 + 2" бакалаврат + магістратура), хоча університети та країни будуть відрізнятися за структурою своїх систем освіти. Тривалість 3-го етапу (практика під супервізією) повинна становити щонайменше 1 рік (60 ECTS) або його еквівалент 1500 годин (оскільки тут розглядається не академічна робота, а практика, то за годину приймається 60 хвилин). Це визначає загальну тривалість 6 років або 360 ECTS.

Зміст освітньої програми

Академічна освітня програма повинна охоплювати всі компоненти програми навчання, викладені в таблицях 1 і 2. Однак, можуть бути різниці в акценті на галузях навчання та/або типах освітніх цілей. У таблиці 3 описано межі, в яких зміст освітньої програми може змінюватися. Вони дають гнучке визначення „спільного ядра” європейської психології в оперативному плані.

Виходячи з моделі бакалаврату та магістратури 3+2, вимоги слід розуміти наступним чином (у випадку моделі 4+1 необхідно внести відповідні корективи):

1. Найбільша частина 1-ої фази повинна бути присвячена теоретичним курсам та оволодінню навичками з психології; однак частину слід зарезервувати для психологічної методології та непсихологічної теорії (наприклад, філософії чи соціології), актуальної для вивчення психології та передбачуваної сфери майбутньої практики. Вважається, що частина, витрачена на теоретичні курси та оволодіння навичкам,

плюс орієнтація та академічні навички повинна становити від 125 до 135 ECTS (протягом 3 років). В рамках теоретичних курсів та оволодіння навичкам найбільша частина повинна бути орієнтована на вивчення проблем особистості. Проблеми психології груп та суспільство повинні мати мінімальне охоплення 20 кредитів ECTS кожна.

2. Психологічна методологія повинна мати обсяг не менше 30 ECTS.
3. Непсихологічна теорія може охоплювати максимум 25 ECTS
4. Протягом 2-ої фази мінімум 60 ECTS (1 рік) має бути присвячено на поглиблені курси, семінари, завдання або інші навчальні формати в обраних базових і прикладних галузях психології та психологічної методології (методи дослідження, аналіз та оцінювання). Навчальна програма повинна бути збалансованою, щоб забезпечити достатню увагу до психологічних теорій та втручань щодо окремих осіб, груп, організацій, спільнот або суспільства в різних контекстах/ситуаціях, а також враховувати різноманітні напрямки кар'єрного зростання.
4. На Університетську практику ("стажування") слід відвести 15-30 ECTS, а на дослідницький проєкт або дисертацію (кваліфікаційну роботу) - 15-30 ECTS. Ці два заходи повинні охоплювати максимум 60 ECTS (1 рік).
5. На практику під супервізією планувати щонайменше 60 ECTS (1 рік).

Таблиця 3. Мінімальні та максимальні обсяги (у ECTS) для освіти та практики (стажування) під супервізією для психологів

Фаза	Компоненти				Всього
I фаза (бакалаврат або еквівалент)	<i>Базові теоретичні курси та практикуми</i>	Освітня програма повинна включати орієнтацію в психології, базові знання в ключових галузях фундаментальної та прикладної психології і сферах професійної діяльності та формувати як функціональні, так і базові компетентності.			<i>Мін. 111</i>
	<i>Психологічна методологія</i>				<i>Мін. 30</i>

	<i>Практика (ознайомлювальна, виробнича)</i>		<i>Мін. 4</i>
	<i>Дослідницький проект/ дипломна/ кваліфікаційна робота</i>		<i>Мін. 10</i>
	<i>Непсихологічна теорія</i>		<i>Макс. 25</i>
	<i>ВСЬОГО</i>		180
II фаза (магістратура або еквівалент)	<i>Поглиблені курси, семінари, завдання або інші формати в окремих фундаментальних і прикладних галузях психології та психологічної методології.</i>		<i>Мін. 60</i>
	<i>Практика</i>	<i>Мін. 15 - макс. 30</i>	<i>Макс. 60</i>
	<i>Дослідницький проект/ кваліфікаційна робота</i>	<i>Мін. 15 - макс. 30</i>	
	<i>ВСЬОГО</i>		120
III Фаза	<i>Практика під супервізією</i>	<i>Мін. 60</i>	Всього 60
			Всього 360

Додаток III. Функціональні та фахові компетентності

Компетентності психологів

Загальна мета діяльності професійного психолога полягає у розробці та застосуванні психологічних принципів, знань, моделей та методів з метою сприяння розвитку, добробуту та ефективності діяльності людей, груп, організацій та суспільства, базуючись на етичних принципах та наукових підходах.

Цей додаток визначає основні компетентності, що є необхідними умовами початку самостійної професійної діяльності психологів. Ці компетентності стосуються аспектів процесів надання психологічних послуг клієнтам.

На основі кубічної моделі компетенцій, запропонованої Rodolfa та ін. (2005), розрізняють дві основні групи компетенцій (див. мал. 1),

(i) Функціональні компетентності, що описують основні види науково обґрунтованої діяльності психологів (те, що роблять психологи), а також необхідні психологічні знання, навички та професійні установки.

(ii) Базові компетентності, що описують основні аспекти психологічних знань, умінь і професійних установок, необхідних для здійснення цієї психологічної діяльності (як працюють психологи)

Як функціональні, так і базові компетентності є важливими для надання послуг у професійно прийнятний спосіб. Це додатково диференціює два етапи практики:

- готовність до практики під супервізією;
- готовність до самостійної професійної діяльності.

Малюнок 1. Адаптована кубічна модель компетентностей (див. Rodolfa та ін., 2005)

В адаптованій кубічній моделі всі вісім базових компетентностей є важливими для кожної функціональної компетентності. Наприклад, обмін інформацією, надання та отримання зворотного зв'язку однаково важливі для

- визначення потреб, укладання контракту/ роз'яснення завдань постановки цілей;
- планування/ розробка оцінки, втручання, послуги або продукту;
- впровадженні оцінки, втручання, послуги або продукту;
- оцінки результатів.

Нижче, ми детально описуємо обидві групи компетентностей щодо очікуваних результатів навчання, знань, умінь і професійних установок, пов'язаних з окремими особами, групами або організаціями, громадами або суспільством у різних контекстах/ситуаціях для етапу професійного розвитку "готовність до самостійної професійної діяльності". Готовність до самостійної професійної діяльності досягається щонайменше 1500 годинами психологічної практики під супервізією у певній галузі, що інтегрована в шестирічну університетську програму навчання (360 ECTS) або після п'ятирічної університетської програми навчання (300 ECTS) (див. Додатки II і V).

Вона ґрунтується на етапі професійного розвитку "готовність до практики під супервізією". Готовність до практики під супервізією досягається шляхом успішного набуття поглиблених знань, умінь і професійних установок у фундаментальних і прикладних галузях психологічної науки з акцентом на прикладні галузі психології на другій фазі (магістратура або еквівалентна програма) п'ятирічної програми навчання в університеті (див. Додаток II).

Функціональні компетентності

Функціональні компетентності надають опис дій, які виконують психологи на основі циклу вирішення проблеми, починаючи з

- визначення потреб, укладання контракту/роз'яснення завдань постановки цілей;
- планування/розробки оцінки, втручання, послуги або продукту;
- впровадження оцінки, втручання, послуги або продукту;
- оцінки результатів.

Ці компетентності застосовуються в різних сферах практики, професійних контекстах і з різними типами клієнтів. Компетентності ґрунтуються на знаннях, навичках та професійних установках, що застосовуються та практикуються відповідно до вимог професійної етики. Компетентний фахівець не тільки здатний продемонструвати необхідні знання та навички, але й професійні установки, що відповідають належній практиці своєї професії. Професійні установки мають особливе значення, оскільки вони визначають унікальну природу психологічної професії.

Функціональні компетентності описують основні види науково обґрунтованої діяльності психологів (те, що роблять психологи, включаючи, наприклад, оцінювання, консультування та координацію, дослідження, викладання, терапію, підготовку). Кожна функціональна компетентність описує психологічні знання, навички та професійні установки, пов'язані з окремими особами, групами, організаціями, громадами та суспільством у різних контекстах/ситуаціях. Для кожної компетентності визначено результати навчання, тобто те, що психологи повинні вміти робити після завершення двох етапів університетської освіти та практики під супервізією.

У всіх функціональних компетенціях необхідні такі загальні професійні установки:

- Турботливість - проявляти доброту і турботу до інших

- Співпраця - готовність працювати з іншими людьми з повагою
- Сумлінність – ретельність, уважність до деталей
- Рефлексивність - готовність критично мислити та орієнтування на гіпотези для критичного осмислення власних дій
- Допитливість - цікавість до причин поведінки та подій
- Емпатичність - готовність розуміти та розділяти почуття інших
- Гнучкість - готовність діяти та мислити нестандартно
- Якісне мислення - готовність прагнути до постійного вдосконалення
- Чесність - готовність приймати інформацію та результати, яких не очікують, і діяти чесно
- Відкритість - бути відкритим до нового досвіду, знань, досліджень та практики
- Терплячість - бути толерантним до перешкод без роздратування та тривоги
- Відповідальність - усвідомлювати власну відповідальність.

Наведений нижче опис функціональних та базових компетентностей призначений для всіх галузей психології та охоплює важливі результати навчання і компетентності психологів.

Таблиця 4. Функціональні компетентності (описують, що роблять психологи в будь-якій сфері практики)

Поняття / терміни, що використовуються нижче, пояснюються в Додатку І. Визначення

Функціональні компетентності	Результат навчання, необхідні компетентностей
<i>Клієнтами можуть бути окремі особи, групи або організації, громади або суспільство в різних контекстах/ситуаціях</i>	
А. Ідентифікація потреб, уточнення контракту/ завдань та постановка цілей	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може:</i></p> <p>i.Визначати, оцінювати та аналізувати потреби та ризику клієнтів.</p> <p>ii.Збирати інформацію про контекст життя клієнта для обґрунтування дій.</p> <p>iii.Прояснити очікування та укласти контракт з клієнтами.</p> <p>iv.Встановити відповідні цілі для дій (оцінка/втручання/послуги/продукт) із зазначенням критеріїв оцінки.</p> <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p>

	<p>i. Основні принципи, проблеми та методи, що лежать в основі наукової психології.</p> <p>ii. Психічне здоров'я та добробут, нормотипове та атипове функціонування та розвиток, а також їх передумови.</p> <p>iii. Психопатологія та/або дисфункціональна/дезадаптивна поведінка (в т.ч. в клінічних, професійних, освітніх та інших умовах, наприклад, мобінг).</p> <p><i>Навички</i></p> <p>i. Встановлення контакту з клієнтами, що перебувають в різних емоційних станах.</p> <p>ii. Навички інтерв'ю, слухання та спостереження.</p> <p>iii. Збір та розуміння додаткової інформації (з наукової літератури, медичних / освітніх / організаційних записів, аналіз зацікавлених сторін та інших доступних документів / джерел).</p> <p>iv. Організація, структурування та критичне оцінювання інформації, формулювання висновків, визначення проблеми для наступних дій (оцінки бо втручання).</p> <p>v. Обговорення завдань / цілей та необхідних ресурсів з клієнтами та важливими особами.</p> <p><i>Професійні установки</i></p> <p>i. Допитливість – цікавість, що призводить до запитань для розуміння причин поведінки клієнта та тлумачення подій.</p> <p>ii. Відкритість – бути відкритим для потреб та цілей клієнта.</p> <p>iii. Емпатичність – готовність зрозуміти ситуацію клієнта та співпереживати його почуття.</p> <p>iv. Співпраця – готовність будувати взаємодію з клієнтами та іншими особами на основі поваги.</p>
<p><i>В. Планування / розробка оцінювання, інтервенції, послуги або продукту</i></p>	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може</i></p> <p>планувати / розробляти або враховувати та вибирати серед відповідних оцінок, втручань або послуг / продуктів згідно з потребами клієнтів та контекстом / ситуаціями та затвердженими цілями. (Тут втручання визначені в загальних термінах: вони можуть включати психотерапію / коучинг, консультацію / консультування, навчання / тренінг, психоосвіту, захист прав, діагностику або зміну умов / систем в контексті).</p>

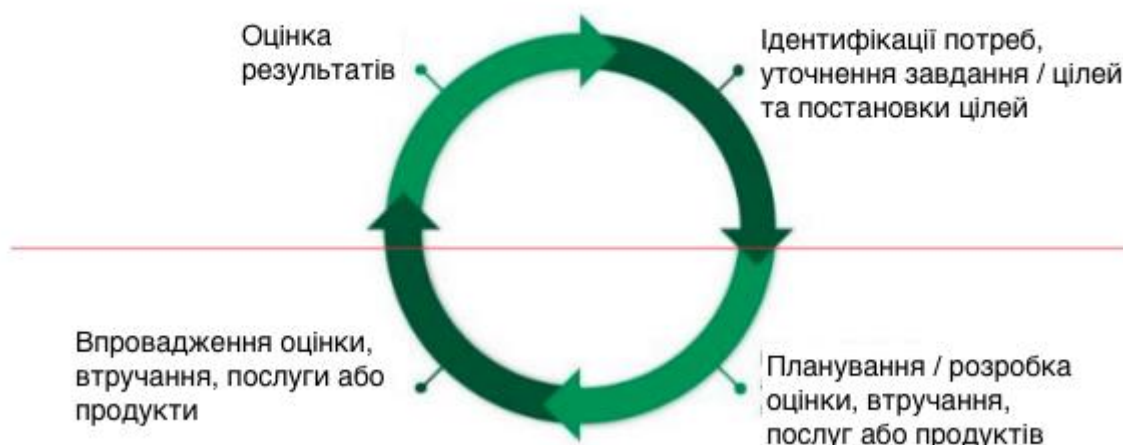
	<p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Психометрія ii. Теорії індивідуальної / командної / організаційної поведінки та змін / модифікації / розвитку. iii. Конструкти, які є вимірюваними (якісними та кількісними методами) або процесуальними (наприклад, особистість, емоції, когнітивні функції, дії, процеси команди / організації тощо). iv. Конкретні методи оцінки / втручання, їх процедури та їх атрибути / якості. <p><i>Навички</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Вибір методів та стратегій їх впровадження з урахуванням цілей оцінки / втручання, психічного стану клієнтів, їх контексту та індивідуальних / групових / організаційних відмінностей. ii. Аналіз доступних варіантів та формулювання гіпотез щодо можливих результатів вибору та критеріїв оцінки для перевірки цих гіпотез. <p><i>Професійні установки</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Турботливість – виявляє доброту та турботу про інших, беручи до уваги емоційний стан клієнта. ii. Відповідальність – усвідомлює власну відповідальність. iii. Гнучкість – виявляє гнучкі підходи та погляди. iv. Критичне та гіпотезо-орієнтоване мислення – проявляє здатність критично ставитися до власних дій.
<p>C. Впровадження оцінювання, інтервенції, послуги або продукту</p>	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може</i></p> <p>проводити психологічну оцінку та впроваджувати втручання або послуги / продукти з / для клієнтів у різних контекстах / ситуаціях. Це може включати пілотні дослідження для тестування психологічних оцінок та втручань або послуг / продуктів.</p> <p><i>(Втручання можуть включати психотерапію / коучинг, консультацію / консультування, навчання / тренінг, психоосвіту, адвокацію, підтримку або зміну умов / систем в контексті.)</i></p> <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Процедури застосування методів оцінки / втручання або послуг.

	<p>ii. Можливі труднощі та проблеми, які можуть бути пов'язані із самим методом / послугами, специфікою клієнтів тощо, та способи подолання цих труднощів.</p> <p><i>Навички</i></p> <p>i. Може впроваджувати конкретні методи оцінки / втручання в різних умовах та з різними клієнтами.</p> <p>ii. Може визнати, сформулювати та керувати / враховувати неочікувані / можливі (побічні) ефекти (наслідки, вплив) під час оцінки / втручання, не втрачаючи спрямованості до визначеної мети.</p> <p>iii. Може перевіряти апріорі сформульовані гіпотези для прийняття рішень на підставі доказів.</p> <p><i>Професійні установки</i></p> <p>i. Сумлінність – увага до деталей ситуацій, тлумачень та почуттів клієнтів.</p> <p>ii. Емпатичність – бажання розуміти та співпереживати клієнтам та іншим особам, розуміти власні реакції і відображати їх наслідки щодо застосованої оцінки та втручання.</p> <p>iii. Гнучкість – бажання адаптувати свій підхід до оцінки та втручання.</p> <p>iv. Відкритість – бути відкритим для нових досвідів, знань з оцінки та втручання, досліджень та практики.</p> <p>v. Терплячість – демонструє толерантність до затримок, проблем чи страждань, що виникають внаслідок оцінки та втручання без роздратування та занепокоєння.</p>
<p>D. Оцінювання</p>	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може</i></p> <p>оцінювати процес, характеристики, результати, наслідки та вплив психологічних оцінок та / або втручань або послуг / продуктів та за потреби коригувати процедури під час процесу впровадження (формативна оцінка) і в кінці (сумарна оцінка).</p> <p>Якщо це потрібно, це може означати повернення до Компетентності А (аналіз потреб та постановка цілей) та початок процесу знову.</p> <p>(Критерії результатів можуть включати надійність, валідність, корисність, вплив, досягнення, ефективність та інше, залежно від контексту та цілей оцінки)</p> <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <p>i. Психометрія.</p>

	<p>ii. Якісні та кількісні методи дослідження для збору, аналізу та тлумачення даних.</p> <p><i>Навички</i></p> <p>i. Розробка та застосування відповідних дизайнів оцінки.</p> <p>ii. Збір, аналіз та тлумачення даних оцінки з урахуванням якісних та етичних критеріїв та цілей оцінки, враховуючи культурні компетентності.</p> <p>iii. Виявлення / аналіз важливих деталей, критичне відображення та адаптація оцінки / оцінки відповідно до потреб з метою забезпечення якості.</p> <p><i>Професійні установки</i></p> <p>i. Чесність – готовність прийняти неочікувані результати оцінювання та діяти, базуючись на сумлінні.</p> <p>ii. Гнучкість – бажання досліджувати різні тлумачення результатів оцінки та власних упереджень.</p> <p>iii. Проактивний спосіб мислення – прагне до постійного вдосконалення свого підходу до вирішення проблем.</p>
--	--

Кожна функціональна компетентність може бути розглянута як частина циклу вирішення проблем, що починається з ідентифікації потреб, уточнення завдання / цілей та постановки цілей, за яким слідує планування / розробка оцінки, втручання, послуги або продукту, після чого впровадження оцінки, втручання, послуги або продукту, із чим пов'язується оцінка результатів та, за необхідності, повторний запуск циклу (див. Малюнок 2).

Малюнок 2. Функціональні компетенції як цикл вирішення проблем

Базові компетентності

Базові компетентності описують основні аспекти психологічних знань, навичок та установок, необхідних для реалізації чотирьох функціональних компетентностей та фокусуються на тому, як психологи працюють. Психологи повинні надати докази наступних базових компетентностей для самостійної практики:

- Етика, професійні стандарти та законодавство
- Комунікація та взаємини
- Безперервний професійний розвиток (БПР (англ., CPD))
- Наукова робота та дослідження
- Співпраця
- Індивідуальні та культурні відмінності
- Цифрові / інформаційні / комунікативні технології
- Саморефлексія та турбота про себе

Таблиця 5. Базові компетентності

(описують, як психологи працюють у будь-якій сфері практики)

Базові компетентності (описують, як психологи працюють)	Результат навчання, потрібні компетентності Клієнтами можуть бути фізичні особи, групи чи організації, спільноти або суспільство в різних контекстах / ситуаціях - це визначення застосовується до всіх компетентностей.
Етика, професійні стандарти та законодавство	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може</i></p> <ol style="list-style-type: none"> i. Застосовувати відповідні етичні принципи та дотримуватися відповідних законів, кодексів та правил у своїй практиці та поведінці. ii. Визнавати, фіксувати та вирішувати етичні дилеми та відхилення від професійних стандартів у своїй професійній практиці та дослідженнях, використовуючи відповідний підхід до прийняття рішень та управління якістю. iii. Розпізнавати важливість та значення етичних кодексів та професійних стандартів як основи професійної поведінки, досліджень та практики. iv. Надавати підтримку / рекомендації / консультації колегам з питань етики. <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> i. Етичний метакод EFPA, відповідні міжнародні конвенції, міжнародні та національні закони та професійні

	<p>стандарти, які стосуються професійної практики та досліджень.</p> <p>ii. Відповідні закони та правила у своїй професійній практиці та дослідженнях.</p> <p><i>Навички</i></p> <p>i. Застосовує відповідні етичні кодекси та професійні стандарти в своїй професійній діяльності, дослідженнях та поведінці.</p> <p>ii. Визнає, фіксує та вирішує етичні дилеми та відхилення від професійних стандартів у своїй професійній діяльності та дослідженнях за допомогою відповідного підходу до прийняття рішень та управління якістю.</p> <p>iii. Консультується з колегами / керівниками та шукає додаткові точки зору відповідно до відповідної літератури.</p> <p><i>Установки</i></p> <p>i. Відповідальність – діє відповідально, враховуючи етичні, поведінкові та правові рамки.</p> <p>ii. Повага – демонструє повагу під час спілкування з клієнтами та іншими людьми.</p> <p>iii. Чесність – діє зі щирістю та чесністю.</p> <p>iv. Сумлінність – демонструє увагу до деталей та ретельність у роботі.</p> <p>v. Рефлексивність – готовність мислити критично та гіпотезо-орієнтовано, застосовувати міркування в процесах прийняття рішень.</p>
<p>2. Комунікація та взаємини</p>	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може:</i></p> <p>i. Встановлювати робочий альянс.</p> <p>ii. Мати уявлення про позицію інших та визнавати їх досвід тощо.</p> <p>iii. Висловлювати свої думки, професійні внески та ділитися інформацією з клієнтами, іншими фахівцями та громадськістю.</p> <p>iv. Адекватно управляти професійними та особистими межами.</p> <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <p>i. Теорії/моделі комунікації.</p> <p>ii. Теорії соціальних відносин / взаємодій.</p>

	<p><i>Навички</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Міжособистісні навички (наприклад, вільне мовлення, емоційна виразність, переконливість, теплота / позитивне ставлення, надійність, емпатія, здатність створення альянсу, реакція на порушення альянсу; уявлення про позицію іншого; послідовність). ii. Отримання інформованої згоди, обмін інформацією, професійний внесок з клієнтами та важливими особами з урахуванням стану/умов клієнта та важливих осіб (наприклад, батьків). iii. Перемовини щодо потреб, цілей, процесу та результатів оцінки/втручання та вирішення конфліктів з клієнтами та важливими особами. iv. Надання та отримання конструктивного зворотного зв'язку, написання структурованих звітів та представлення результатів усно для різних аудиторій. v. Презентування інформації та перевірка розуміння за допомогою зрозумілого мовлення та відповідних письмових матеріалів, роблячи корективи там, де це доцільно для оптимізації розуміння людей. vi. Представлення та пояснення важливості професійного внеску психолога. <p><i>Професійні установки</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Відкритість – застосовує відкрите та дослідницьке спілкування та будує відносини з урахуванням конкретних потреб клієнта. ii. Чесність при отриманні інформованої згоди, розробці контракту, повідомленні результатів. iii. Позитивність – підтримує позитивний підхід у спілкуванні та зворотному зв'язку. iv. Повага – приймає інших як рівних у професійних взаємодіях.
<p>3.Безперервний професійний розвиток</p>	<p>Результат навчання:</p> <p>Психологи мають відповідальність розвивати свої професійні якості, також, підтримувати, поліпшувати та розширювати свої знання, експертизу та багатогранні компетентності. Це передбачає, що вони можуть використовувати функціональні компетенції для розвитку своїх власних професійних компетентностей в процесі кар'єри: аналіз потреб у навчанні, постановка цілей, планування навчання, впровадження навчання, оцінка навчання.</p> <p><i>Психолог може:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Підтримувати професійні компетентності.

- ii. Долати пробіли в знаннях та навичках.
- iii. Реагувати на виклики швидкозростаючої бази знань та технологічного розвитку шляхом підвищення кваліфікації.
- iv. Змінювати вимоги професійної діяльності, за потреби.
- v. Брати відповідальність щодо постійного навчання протягом життя.
- vi. Активно брати участь в супервізіях.
- vii. Ділитися та вчитися з співпраці з іншими психологами та фахівцями.

Необхідні компетентності, зокрема:

Знання

- i. Свіжі/нові науково обґрунтовані дослідження, методологічні та теоретичні психологічні погляди в конкретних галузях професійної діяльності.
- ii. Мультикультурні перспективи психології та різноманітності.
- iii. Міжпрофесійна співпраця.
- iv. Професіоналізм/етика.

Навички

- i. Оновлення знань відповідно до поточних наукових баз.
- ii. Визначення потреб та напрямків розвитку.
- iii. Дослідження знань.
- iv. Розгляд та аналіз інформації з різних джерел та різних носіїв.
- v. Постановка питань та використання критичного мислення.
- vi. Самореалізація, саморефлексія та навчання.

Професійні установки

- i. Відкритість – бути відкритим для виклику, змін і розвитку.
- ii. Цікавість – інтерес, що призводить до дослідження, бути зацікавленим у причинах поведінки та подій.
- iii. Готовність до співпраці – виявляти бажання працювати з іншими з позицій поваги до інших, ділитися знаннями та досвідом.
- iv. Орієнтований на результат – встановлювати цілі та оцінювати прогрес на регулярній основі.
- v. Інноваційність – досліджувати нові способи роботи.

	<p>ві. Проактивність – визначення заходів професійного розвитку.</p>
<p>4. Наукова робота та дослідження</p>	<p>Результат навчання:</p> <p>Психологічна практика вимагає постійної критичної рефлексії, яка ґрунтується на знаннях, практиці та дослідженнях, а також вміння використовувати та проводити дослідження для підтримки практики та розуміння процесу дослідження.</p> <p><i>Психолог може:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> i. Займатися прийняттям рішень на підставі доказів, критичного мислення та інтеграції найкращих наявних наукових та контекстуальних знань у практиці. ii. Використовувати науково обґрунтовані засоби та стратегії оцінки, втручання, супервізії та консультації. iii. Критично та рефлексивно оновлювати свої знання про досягнення у психологічній науці, інших науках в цілому та власній предметній області. <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> i. Наукові процеси прийняття рішень. ii. Перевірка гіпотез та підходи до вирішення наукових проблем. iii. Якісні та кількісні методи дослідження. <p><i>Навички</i></p> <ol style="list-style-type: none"> i. Пошук, критичне читання, розуміння та оцінка наукової психологічної літератури. ii. Вміння формулювати гіпотези та дослідницькі питання у повсякденній психологічній практиці. iii. Збір та аналіз якісних та кількісних даних для перевірки гіпотез або вивчення дослідницьких питань. iv. Використання якісних та кількісних даних дослідження для побудови узагальнень та вдосконалення практики. <p><i>Професійні установки</i></p> <ol style="list-style-type: none"> i. Критичне та гіпотезо-орієнтоване мислення – готовність критично мислити та формулювати гіпотези для подальших дій. ii. Цікавість – зацікавленість, що призводить до дослідження, проявляти зацікавленість у наукових знаннях. iii. Відкритість – готовність розглядати різні точки зору.

	<p>iv. Сумлінність – готовність з повагою ставитися до наукових висновків, проводити докладний аналіз даних та дотримуватися цілісності дослідження.</p>
<p>5. Співпраця та лідерство</p>	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може</i></p> <p>ефективно працювати та консультиватися з колегами/іншими фахівцями у тій та інших галузях для забезпечення безпечних, високоякісних послуг, орієнтованих на клієнта. Він/вона може визначити, в яких завданнях та контекстах він/вона має експертність та має готовність виконання лідерських функцій.</p> <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <p>i. Ролі та методи суміжних професій.</p> <p>ii. Моделі та формати супервізії/інтервізії.</p> <p>iii. Теорії (між-, багато-, транс-)дисциплінарної роботи/співпраці/колаборації/динаміки груп та лідерства.</p> <p>iv. Системні теорії.</p> <p><i>Навички</i></p> <p>i. Спільне прийняття рішень та лідерство.</p> <p>ii. Уявлення про позицію іншого.</p> <p>iii. Розв'язання конфліктів.</p> <p>iv. Управління та керівництво змінами.</p> <p><i>Професійні установки</i></p> <p>i. Довіра – готовність створювати атмосферу довіри в середовищі.</p> <p>ii. Відкритість – відкритість до нового досвіду, знань, досліджень та практики.</p> <p>iii. Готовність до співпраці - готовність працювати з різними людьми на основі поваги до них.</p> <p>iv. Відповідальність – готовність брати на себе відповідальність.</p>
<p>6. Індивідуальні та культурні відмінності</p>	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може:</i></p> <p>i. Виявляти, визнавати та поважати різноманіття та питання меншостей.</p>

- ii. Розпізнавати власні цінності, переконання та досвід у власній професійній поведінці з клієнтами та іншими особами та їх вплив на інших.
- iii. Працювати та ефективно спілкуватися з будь-якими формами різноманітності серед клієнтів, колег та інших осіб.
- iv. Бути інклюзивним у всіх формах різноманітності у співпраці з клієнтами, колегами та іншими.

Усвідомлення власних упереджень допомагає уникати узагальнення щодо осіб, які належать до різних груп. Психолог може враховувати, що соціокультурні чинники, такі як стать, гендерна ідентичність, культура, етнічність, вік, сімейний контекст, релігія, сексуальна орієнтація, більшість / меншість тощо, включені до оцінки факторів, які впливають на особистість, цінності, світогляд, взаємини, психопатологію та ставлення до лікування, та може вносити індивідуальні корективи в роботу з клієнтами відповідно до цього.

Необхідні компетентності, зокрема:

Знання

- i. Теорії різноманітності.
- ii. Міжкультурні теорії.
- iii. Теорії особистості.
- iv. Теорії адаптації та інклюзії.

Навички

- i. Уявлення позиції іншої сторони.
- ii. Саморефлексія.
- iii. Виявлення відмінностей.
- iv. Управління різноманіттям.
- v. Захист інтересів інших.

Професійні установки

- i. Відкритість – відкритість до нового досвіду, цінностей, знань.
- ii. Емпатійність – бажання розуміти та ділитися почуттями інших.
- iii. Цікавість – інтерес, що призводить до дослідження інших.
- iv. Повага до досвіду, цінностей, знань інших.
- v. Активність у вдосконаленні ситуації для інших та себе.

<p>7. Цифрові інформаційні комунікативні технології</p>	<p>Результат навчання:</p> <p><i>Психолог може</i></p> <p>використовувати цифрові технології, зокрема інформаційні / комунікаційні технології, ефективно та безпечно, враховуючи потреби клієнтів, захист даних, онлайн-приватність та кібербезпеку для аналізу потреб та встановлення цілей, оцінки, втручання та оцінки.</p> <p>Знання про можливості та обмеження цифрових технологій, зокрема інформаційних / комунікаційних технологій, та навички застосування технологій ефективно та безпечно.</p> <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Етична практика, вимоги законодавства та безпеки (наприклад, GDPR), специфічні для електронної / віддаленої практики. ii. Питання професійних меж. iii. Асортимент цифрових технологій (наприклад, самодопомога або онлайн змішане навчання / терапія). iv. Роль додатків у психологічних оцінках та втручаннях та інші платформи, доступні для підтримки надання психологічних втручань. v. Процеси комунікації, які можуть впливати на цифрову практику у роботі з індивідуальними, системними та груповими завданнями (наприклад, обмін та використання невербальної інформації). <p><i>Навички</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Адекватно застосовувати принципи захисту даних (включаючи ризики та безпеку) до всіх аспектів віддаленої / онлайн або особистої роботи. ii. Розпізнавати власні компетентності, потреби у навчанні та супервізії у контексті цифрової практики. iii. Розпізнавати потреби та культурно-специфічні вимоги клієнтів та надавати відповідні електронні форми. iv. Управляти межами при роботі віддалено (наприклад, проведення консультаційного сеансу через відеочат з дому). v. Здійснювати критичну оцінку цифрових інструментів і втручань та використовувати наукові докази для вибору їх для практичних та дослідницьких цілей. <p><i>Професійні установки</i></p>
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> i. Відповідальність - працює етично, безпечно та ефективно, звертаючи увагу на професійні та клінічні питання, специфічні для онлайн / віддаленої практики. ii. Гнучкість - проявляє гнучкий підхід та спосіб мислення.
<p>8. Саморефлексія та турбота про себе</p>	<p>Результат навчання:</p> <p>Для підтримки власного добробуту та забезпечення здатності виконувати свою професійну роль, психологи мають відповідальність за самосвідомість, саморефлексію та самопомогу. Це включає збалансування професійного та особистого життя психологів.</p> <p>Практика психолога передбачає потенційно тяжкі ситуації, які можуть створити ризик для самопочуття психолога та вплинути на благополуччя клієнта.</p> <p><i>Психолог може:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Визнати, що добробут клієнтів залежить від його/її власної самосвідомості та саморегуляції. ii. Визнати власні думки, поведінку, установки та упередження. iii. Виявляти та аналізувати власні потреби та ризики з позицій неупередженої перспективи. iv. Визнавати та виправляти помилки, такі як втрата професійної дистанції чи неупередженості. v. Використовувати фізичні, психологічні, духовні або підтримуючі заходи, описані як складові самостійного догляду. <p>Необхідні компетентності, зокрема:</p> <p><i>Знання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Уявлення про професійні ризики та методи їх усунення та управління. ii. Показники психічного здоров'я та задоволення кар'єрою. iii. Деонтологія та професійні цінності. <p><i>Навички</i></p> <ul style="list-style-type: none"> i. Самостійно спостерігати, аналізувати, рефлексувати та оцінювати себе (звертаючи увагу на ознаки дистресу). ii. Шукати міжособистісну або професійну підтримку, за необхідності. iii. Дотримуватися балансу особистих та професійних вимог. iv. Стратегії стійкості та адаптації.

	<p><i>Професійні установки</i></p> <p>i. Уважність - налаштований на власний емоційний стан та готовність визнавати власні думки та почуття.</p> <p>ii. Відкритість - готовність до змін.</p>
--	---

Сфери практики EuroPsy

Хоча деякі знання та навички є загальними, багато з них пов'язані з контекстом застосування. Таким чином, психолог, який продемонстрував професійну компетентність в одній сфері практики, в роботі з однією групою клієнтів, не може автоматично вважатися компетентним в роботі з іншими групами клієнтів.

Кожен тримач Сертифікату EuroPsy у своєму профілі матиме позначку професійної сфери, у якій він продемонстрував компетентність для самостійної практики на момент видачі Сертифікату.

Виокремлено наступні широкі сфери практики:

- Клінічна психологія та психологія здоров'я
- Освіта
- Психологія праці та організаційна психологія,
- Спортивна психологія
- Інше

З метою опису кваліфікації, необхідної для провадження самостійної професійної діяльності, достатньо згаданих широких категорій. Для тих професійних видів діяльності, які не можуть бути віднесені до жодної з перших чотирьох категорій, використовується п'ята категорія, позначена як «Інше» зі специфікацією сфери праці (наприклад, громади, судова практика, дорожній рух тощо).

Описи цих компетентностей є загальними та придатними до більшості чи всіх типів професійної діяльності психологів, хоча вони і мають специфічну реалізацію у різних сферах практики.

Психолог повинен розвинути кожен з перелічених вище компетентностей (якщо вони необхідні), в конкретній галузі практики. Щоб отримати сертифікат EuroPsy, компетентність повинна бути такою, щоб психолог міг виконувати кожен з чотирьох основних функцій належним чином і незалежно.

Додаток IV. Сертифікат EuroPsy та аплікаційні форми

Сертифікат EuroPsy та аплікаційні форми будуть надані EFPA у формі шаблону з метою забезпечення можливості співставлення та загального стилю та інформації в країнах, що присуджують EuroPsy.

Сертифікат містить таку інформацію:

Цей сертифікат засвідчує, що

_____

_____

Домашня / робоча адреса

Продемонстрував /ла необхідні наукові знання та професійні компетенції, погодився/лась дотримуватися принципів професійної поведінки, викладених в Метакодексі етики Європейської федерації асоціацій психологів (EFPA), та зобов'язався / лася діяти відповідно до національного етичного кодексу в країна практики

відповідає вимогам, які висуваються до

психологів, що входять до Реєстру EuroPsy

і, таким чином, вважається кваліфікованим для самостійної професійної діяльності як психолог в межах галузі (галузей) практики, зазначених у Реєстрі EuroPsy, в будь-якій європейській країні, в якій Національна асоціація, яка є членом EFPA, прийняла Положення EFPA про EuroPsy, за винятком країн, де існують національні обмеження норм діяльності психолога.

Ми, нижчепідписані, переконались, що представлені підтвердження відповідають Положенням EFPA про EuroPsy щодо присвоєння сертифікату EuroPsy, затвердженому EFPA ..... (дата)

Сертифікат EuroPsy діє до ..... (дата)

Галузь практики: ..

Голова Національного комітету

Член Національного комітету

Реєстраційні дані Сертифікату, яке потрібно внести до Реєстру:

1. Прізвище, ім'я, по батькові
2. Домашня \ робоча адреса
3. Вища психологічна освіта
  - Період
  - Освітній ступінь
  - Назва ЗВО
  - Країна

Країна практики

Сфера практики (клінічна психологія, психологія праці та організаційна психологія, освіта, спортивна психологія та інші сфери спеціалізації)

Дата та місце авторизації у Національному Комітеті

Національний реєстраційний номер

В аплікаційній формі слід вказати наступну інформацію:

1. Прізвище, ім'я, по батькові
2. Домашня \ робоча адреса
3. Електронна адреса
4. Вища психологічна освіта

(до переліку вказуються вчені звання, дати початку та закінчення університетського навчання, галузь практики та країна, де присвоєно звання).

Роки навчання	Освітній ступінь	Спеціальність\сфера практики	Університет	Країна

5. Практика під супервізією

Офіційно визнана практика під супервізією, еквівалентна річному навчанню в університеті (будь-ласка, вкажіть детальну інформацію про супервізовану практику, дати та сферу(и) практики, в якій вона проводилась; прохання надати докази щонайменше одного річного еквівалента. Лише список сфер, які офіційно визнані супервізованою практикою)

Терміни супервізованої практики	Прізвище, ім'я супервізора	Сфера практики

6. Професійний досвід як незалежний практикуючий психолог

Історія самостійної професійної діяльності, еквівалентна принаймні .....
(застосовується лише до аплакантів, які до ..... мали ліцензію на незалежну практику в якості психолога, видану національним органом ліцензування, який є визнаним Європейським Комітетом)

Термін	Місце роботи	Сфера практики

7. Сфера/сфери практики

в якій/яких аплікант підтверджує компетентність на самостійну професійну діяльність

Клінічна психологія/Психологія здоров'я	Психологія праці та організаційна психологія
Освіта	Інше (сфера спеціалізації)

8. Згода на публікацію реєстраційних даних

Аплікант /аплікантка погоджується, що його/її прізвище, ім'я, місце роботи або домашня адреса будуть вказані в Реєстрі та у Сертифікаті.

В апікаційній формі на розширення EuroPsy має бути представлена наступна інформація:

1. Прізвище, ім'я
2. Адреса
3. Електронна адреса
4. Досвід роботи (мін. 400 год за останні 5 років)

(представити у вигляді структурованого резюме з періодами часу, місцем роботи/ посадою, функціональними обов'язками, прикладами результатів чи досягнень)

5. Особистий професійний розвиток (не менше 80 годин, з яких явно доведено 40 годин; загалом 80 годин = 100%)

Можливі варіанти діяльності:

- а) сертифікована участь в акредитованих курсах та / або семінарах, спрямованих на подальший професійний розвиток (60%);
- б) розвиток конкретних нових навичок шляхом практики на роботі (20%);
- в) сертифікована участь у супервізійних зустрічах (20%);
- г) сертифікована участь в якості супервізора за умови, що це офіційно визнано (20%);
- д) Сертифікована участь у професійних або наукових конференціях (20%);
- е) співавторство та / або редагування публікацій з наукових та / або професійних питань (30%);
- є) презентації перед професійною аудиторією (20%);
- ж) редакційна робота у журналах та книгах з психології (20%);
- з) при повторній перевірці, сума останніх трьох категорій не може перевищувати 60%.

Додаток V. Практика під супервізією

Практика під супервізією

Практика під супервізією — це форма професійного інтерактивного навчання, що здійснюється в умовах реального професійного середовища протягом одного року повної зайнятості або еквівалента у мінімум 1500 годин з такими цілями:

1. Підготовка психолога до самостійної професійної діяльності
2. Професійний розвиток психолога
3. Інтеграція теоретичних і практичних знань

Практика під супервізією має на меті підготувати психолога-супервізанта до початку самостійної професійної діяльності. Вона або починається після того, як психолог-супервізант завершив п'ятирічне навчання за фазами I (бакалаврат) та II (магістратура) чи їх еквівалент, або інтегрується в шестирічну університетську програму. Після завершення практики під супервізією психолог може здійснювати самостійну професійну діяльність. Очікується, що після успішного проходження практики під супервізією психолог матиме безперервний професійний розвиток, включно із супервізією (див. Додаток VI).

Практика під супервізією покликана забезпечувати якість та компетентність, необхідні для самостійної професійної діяльності в різних сферах психології та міждисциплінарної співпраці з професіоналами в інших галузях. Психолог-супервізант має надати докази низки функціональних (наприклад, ідентифікація потреб, планування, впровадження оцінювання і втручання, оцінювання) та базових компетентностей (наприклад, етика, комунікація, безперервний професійний розвиток, наукова робота та дослідження, співпраця, індивідуальні та культурні відмінності, цифрові / інформаційні та комунікаційні технології, а також та турбота про себе), необхідні для самостійної професійної діяльності.

Під час практики під супервізією психолог-супервізант застосовує на практиці знання, навички та професійні установки, розвинуті в результаті університетської освіти та іншого професійного досвіду. Психолог-супервізант стикатиметься з різними професійними завданнями, викликами, етичними дилемами та проблемами, які можна вирішити за підтримки супервізора.

Практика під супервізією передбачає регулярні зустрічі психолога-супервізанта і супервізора; це має відбуватися приблизно кожні два тижні у заздалегідь визначений час, у зручних умовах без ризику того, що зустріч зірветься або

перерветься (загалом принаймні 50 годин). Індивідуальна та групова супервізія має різні переваги та недоліки. З огляду на тему і контекст супервізії, супервізор вирішує питання щодо співвідношення індивідуальної (мінімум 20 годин) і групової форм, а також питання того, яка форма буде початковою. Оскільки особистий "живий" контакт є важливою умовою побудови та підтримки стосунків, не більше 50% індивідуальної чи групової супервізії може відбуватися в режимі онлайн. Перша зустріч та встановлення довірливих стосунків має відбуватися наживо. Для групової супервізії кількість психологів-супервізантів має бути невеликою, щоб усім вистачило часу (рекомендовано не більше чотирьох психологів-супервізантів). Разом із супервізією рекомендовано впроваджувати також додаткові командні або парні інтервізії.

Психологи-супервізанти

Психологи - супервізанти, це фахівці, які працюють під супервізією, що є частиною вимог 3-ї фази, відображеної у Положенні про EuroPsy. Вони працюють з реальними клієнтами в реальних умовах, але з підтримкою кваліфікованого супервізора в індивідуальному та груповому форматі.

Супервізор

Супервізор – це психолог, який підтримує та регулярно оцінює компетентність психологів-супервізантів, а також заохочує їх діяти якомога більш самостійно, зважаючи ситуацію та їхні компетенції. Супервізор має бути визнаний Національним комітетом EuroPsy або Національною психологічною асоціацією через механізм акредитації (у випадку університетського навчання супервізанта) або на індивідуальній основі (у випадку, якщо супервізант проходить супервізію на робочому місці після завершення навчання в університеті). В країнах, де є процедури професійного ліцензування (чи інших форм офіційної реєстрації), супервізор має бути ліцензованим чи в інший спосіб офіційно зареєстрованим психологом. Компетентність супервізора в наданні супервізії є основним показником якості практики під супервізією.

Вимоги до компетенції супервізорів

Супервізор має час, є компетентним та бере на себе зобов'язання виконувати функції супервізора. Це означає, що навіть у країнах, де супервізія недостатньо налагоджена, супервізор повинен мати щонайменше два роки (або еквівалент щонайменше у 3000 годин) самостійної професійної діяльності в певній сфері (наприклад, в сфері клінічної психології та психології здоров'я, освіти, організаційної психології та психології праці, спортивній психології), в якій він

супервізує, і пройти навчання з навичок супервізії (щонайменше, кількадевні семінари), перш ніж він може здійснювати супервізію самостійно. Національний комітет EuroPsy має підтвердити наявність необхідних компетентностей.

У країнах, де супервізія добре налагоджена, мінімальний стандарт передбачає:

- щонайменше п'ять років самостійної професійної діяльності з повною зайнятістю (або еквівалент щонайменше 7500 годин)
- завершене навчання з навичок супервізії (може бути отримано протягом п'яти років самостійної професійної діяльності), включаючи навчальні курси, тематичні дослідження та розвиток теоретичних та емпіричних знань з супервізії
- супервізована практика супервізії (включаючи спостереження, відео чи аудіо презентації).

Тренінг навичок супервізії може пропонуватися професійними організаціями, навчальними закладами або академічними установами. Навчання супервізії може розпочинатися з семінарів, тривалістю у кілька днів, але рекомендується повна післядипломна програма розвитку навичок супервізії, тривалістю кілька місяців.

Компетентності супервізорів

Супервізори мають мати вміння:

- Готувати план розвитку психологів-супервізантів відповідно до їхніх потреб та ресурсів.
- Сприяти співпраці та розвивати стосунки, які характеризуються повагою, інтересом, прийняттям і довірою, для того, щоб супервізанти мали відчуття безпеки та захищеності у випадках, коли є потреба продемонструвати свою роботу та непевність.
- Проводити супервізію з дотриманням етичних принципів і законів, які регулюють психологічну практику.
- Сприяти розвитку базових і функціональних компетентностей супервізантів, що стосуються їх психологічної професійної практики.
- Оцінювати процес навчання та компетенцію психологів-супервізантів відповідно до плану та регулярно надавати детальний зворотній зв'язок у формі, що сприяє навчанню та розвитку.
- Використовувати моделі та методи підтримки і супроводу у гнучкий та адаптивний спосіб.
- Усвідомлювати динаміку стосунків у супервізії та відповідно реагувати (наприклад, усвідомлювати потребу в залученні третьої особи).

- Вживати відповідних заходів, коли супервізор розуміє, що є певний брак розвитку компетентностей або йдеться про не належну професійну поведінку психолога-супервізанта.

Процедурні аспекти, формаційне та підсумкове оцінювання

Супервізор зобов'язаний здійснювати супервізію психолога-супервізанта та оцінювати його компетентності під час (формаційне оцінювання) та наприкінці періоду супервізованої практики (підсумкове оцінювання) щодо згаданих вище функціональних та базових компетентностей, які є специфічними для конкретної сфери практики та/або національного контексту.

Кожне основне завдання, що ставиться в процесі супервізованої практики має узгоджуватись між психологом-супервізантом та супервізором щодо таких аспектів:

1. Сфера практики та група(и) клієнтів
2. Ролі, які може виконувати психолог-супервізанта
3. Компетентності, які розвиваються

Після виконання кожного завдання супервізор повинен завершити формаційну оцінку щодо кожної відповідної функціональної та базової компетенції.

В процесі оцінювання рекомендовано розрізняти два рівні розвитку компетентності:

Недостатній	Достатній
Компетентність розвинена недостатньо Потребує подальшого розвитку та потребує керівництва та супервізії	Компетентність розвинена достатньо Виконання завдань здійснюється самостійно на рівні, що відповідає базовій сертифікації EuroPsy

Під час практики під супервізією формаційне оцінювання здійснюється супервізором, проте також є рекомендованим самооцінювання. Супервізор повинен навчити психолога-супервізанта здійснювати саморефлексію та самооцінювання функціональних і базових компетенцій. Супервізор повинен надати детальний відгук про те, які компетентності, які вже напрацьовані, а які ще потрібно розвинути, щоб мати можливість здійснювати професійну діяльність самостійно. Супервізійне оцінювання та самооцінювання слід порівняти та обговорити, щоб визначити напрямки для подальшого розвитку та стратегії покращення відповідних компетенцій.

Психолог-супервізанти також має давати зворотній зв'язок супервізору. Обидві сторони є відповідальними за те, щоб оцінювання відбулося. Результати формацийного оцінювання мають бути зведені у таблиці, наведеній нижче (див. Таблицю 6).

Завдання, що супервізується:			
Функціональні компетентності	Оцінювання супервізора: • Знання • Навички • Установки	Самооцінювання: • Знання • Навички • Установки	Дії по досягненню навчальних цілей: • Знання • Навички • Установки
Ідентифікація потреб, уточнення контракту / завдань та постановка цілей			
Планування / розробка оцінювання, інтервенції, послуги або продукту			
Впровадження оцінювання, інтервенції, послуги або продукту			
Оцінювання			
Базові компетентності			
Етика, професійні стандарти та законодавство			
Комунікація та взаємини			
Безперервний професійний розвиток (БПР)			
Наукова робота та дослідження			

Співпраця та лідерство			
Індивідуальні та культурні відмінності			
Цифрові / інформаційні / комунікативні технології			
Саморефлексія та турбота про себе			

У підсумковій оцінці супервізор повинен узагальнити інформацію та вказати, чи, виходячи з наявних доказів, можна очікувати, що кандидат буде адекватно виконувати завдання, що потребують розвитку функціональних та базових компетенцій, необхідного для незалежної практики. Висновок супервізора має бути сформульований як «достатній рівень компетентностей» або «недостатній рівень компетентностей».

Результати оцінки повинні бути зведені в таблиці, як зазначено в прикладі нижче (див. Таблиці 7 і 8). У цьому прикладі супервізор оцінював компетентності у двох сферах практики та позначив, що супервізант розвинув усі функціональні компетенції в сфері клінічної психології та психології здоров'я, а також деякі компетенції у сфері організаційної психології та психології праці.

Таблиця 7. Приклад підсумкового оцінювання функціональних компетентностей

Сфери практики	Клінічна психологія та психологія здоров'я	Освіта	Психологія праці та організаційна психологія	Спортивна психологія	Інше
Функціональні компетентності					
Ідентифікація потреб, уточнення контракту / завдань та постановка цілей	X				
Планування / розробка	X		X		

оцінювання, інтервенції, послуги або продукту					
Впровадження оцінювання, інтервенції, послуги або продукту	X				
Оцінювання	X		X		

Таблиця 8 Приклад підсумкового оцінювання базових компетентностей

Базові компетентності	
Етика, професійні стандарти та законодавство	X
Комунікація та взаємини	X
Безперервний професійний розвиток	X
Співпраця та лідерство	X
Індивідуальні та культурні відмінності	X
Цифрові / інформаційні / комунікативними технологіями	X
Саморефлексія та турбота про себе	X

Цей психолог має засвідчені супервізором компетентності в основному в сфері клінічної психології та психології здоров'я. Це означає, що він є компетентний для практики в цій сфері.

Також він має компетентності в оцінюванні в сфері організаційної психології та психології праці. Ці компетентності можуть бути основою для розвитку подальшої загальної компетенції в цій додатковій сфері (організаційна психологія та психологія праці), якщо психолог-супервізант матиме бажання отримати сертифікат у цій додатковій сфері практики.

Психолог-супервізант також продемонстрував докази того, що він достатньо розвинув необхідні базові компетенції.

Відповідальність психологів-супервізантів

Під час практики під супервізією психологи-супервізанти несуть відповідальність за набуття ними базових і функціональних компетентностей. Самостійна професійна діяльність вимагає від психологів-супервізантів вести облік своїх робочих завдань та облік розвитку компетентностей (наприклад,

записи у портфоліо), а також визначати свої потреби у професійному розвитку та здійснювати перегляд власної освіти. Такий облік може стати основою для ґрунтовної професійної практики та сприяти безперервному професійному розвитку, де подібне портфоліо також є актуальним.

Обов'язки супервізора

Супервізор укладає супервізійний контракт із психологом-супервізантом (приклад див. у вкладенні).

Супервізор знайомить психолога-супервізанта з формальними та неформальними правилами професії. Супервізор робить внесок у процес навчання та якість професійної практики супервізанта шляхом того, що є професійною моделлю, дає зворотній зв'язок, спостерігає за виконанням завдань та обговорює процес.

Процес супервізії

Супервізійні сесії зазвичай тривають одну-дві години. Протягом цього часу супервізор і психолог-супервізант працюють разом, обговорюючи те, що було зроблено, обмірковуючи завдання на когнітивному та емоційному рівнях і підтримуючи розвиток компетентностей і професійної впевненості. Ці сесії мають стосуватися завдань, які виконує психолог-супервізант під наглядом супервізора. Аудіо- та відеотехнології виконують корисну функцію в процесі супервізії, уможливаючи відкрите обговорення та зворотній зв'язок щодо різних аспектів роботи психолога-супервізанта. Також може бути спостереження психолога-супервізанта за виконанням завдань супервізором з наступною рефлексією, як частиною процесу навчання та розвитку.

Результати супервізії

Психолог-супервізант має навести докази набуття функціональних та базових компетентностей, як це зазначено в Додатку III. Йдеться про систематичну самооцінку рівня компетентностей, якщо також має використовуватись для планування майбутнього професійного розвитку.

І супервізор і психолог-супервізант мають документувати супервізію. Оцінка супервізора має бути включена до супервізійного звіту. Якщо оцінка супервізора є негативною після року супервізованої практики, її період може бути продовжений. Якщо психолог-супервізант не погоджується з оцінкою супервізора, можна звернутися до Національного комітету або іншого національного органу з метою перевірки та отримання консультацій.

ДОДАТОК VI. Безперервний Професійний Розвиток (БПР) схема.

Швидкі зміни в доказовій базі, технологіях та вимогах до професійних навичок вимагають безперервного професійного розвитку як процесу, що триває впродовж усієї кар'єри, та є інтегрованим в повсякденну професійну роботу.

Власники сертифікату EuroPsy мають підтримувати та розвивати свій рівень професійної компетенції. Безперервне професійне навчання має відповідати циклу практики та потребам психолога. Важливо мати план заходів, вести облік усіх активностей та їх результатів, а також регулярно оцінювати здобутки. БПР відбувається в процесі здобуття професійного досвіду, цілеспрямованого залучення у заходи спрямовані на особистий та професійний розвиток, а також через процеси інтер- та супервізії. Під час поновлення EuroPsy заявник має надати відповідні докази Безперервного Професійного Розвитку за попередній минулий період професійної практики. Безперервним професійним розвитком вважаються всі види діяльності, які підтримують, розвивають і розширюють компетентності психологів, що лежать в основі та є необхідними для підтримки якості професійної практики.

До заходів безперервного професійного розвитку також належать ті, що передбачені вимогами країни, де здійснюється професійна практика, якщо вони зіставні з вимогами EuroPsy. Якщо специфічних вимог не існує, то наведене нижче є рекомендаціями для національних комітетів EuroPsy щодо БПР.

Професійний досвід.

Заявник повинен надати докази професійної роботи психологом протягом останніх семи років (період дії Сертифікату) перед поданням заявки на поновлення Сертифікату. Щоб підтримувати свою компетенцію, вважається необхідним, щоб психолог працював за фахом щонайменше чотири роки протягом періоду дії сертифікату, в середньому щонайменше 400 годин на рік. Прийнятні докази включають наприклад: трудовий договір, який супроводжується описом посадових обов'язків, контракти на проекти, або виписки від податкової служби (у випадку незалежної практики психолога).

Заходи професійного розвитку.

Поінформованість про новітні професійні та наукові відкриття в психології, є особистою відповідальністю зареєстрованого психолога EuroPsy.

Ця поінформованість має включати, але не обмежуватись сферами практики, зазначеними в Сертифікаті.

Додатково до безпосереднього професійного стажу (щонайменше чотири роки протягом семи років дії Сертифікату), психологи повинні оновлювати та розширювати свої професійні знання та навички за допомогою низки заходів професійного розвитку, перелічених нижче. Достатнім для підтримки професійної компетенції вважається 40 годин заходів БПР на рік протягом чотирьох років у семирічний період дії Сертифікату (загалом 160 годин). Проте рекомендується мати мінімум 80 годин на рік. Заходи БПР рекомендовано розподіляти щонайменше протягом чотирьох років. Також необхідно наводити докази різних видів діяльності, що сприяють БПР.

Існує велика кількість різноманітних видів діяльності, що сприяють професійному розвитку. Список наведений нижче не є вичерпним. Для кожного виду діяльності вказано приблизний максимальний процент часу який може бути зарахований, для того щоб переконатися, що психолог пройшов цілий діапазон різних діяльностей як частину їх БПР.

- Сертифіковане відвідування та участь в акредитованих курсах та / або семінарах, спрямованих на подальший професійний розвиток (макс 60%)
- Сертифікована участь в професійних або наукових конференціях (макс 20%)
- Розвиток специфічних нових навичок в процесі професійної практики (макс 20%)
- Сертифікована участь в інтерв'язійних зустрічах (наприклад, робочі зустрічі з підтримки якості) (макс 30%)
- Сертифікована участь в суперв'язійних групах (макс 30%)
- Сертифікована робота у якості супервізора (макс 20%)
- Викладання психологічних курсів у якості практикуючого психолога (макс 20%)
- (Спів) авторство та / або редагування дослідницьких чи професійних публікацій (макс 30%).
- Редакційна робота над журналами та книгами з психології (макс 20%)

Сума в чотирьох останніх категоріях, не може перевищувати 60%.

Наприклад, очікуваний мінімум в 160 годин БПР (за щонайменше чотири роки протягом семи років дії Сертифікату), може складатися з відвідування конференцій (20 годин), редакторської роботи (10 годин), відвідування інтерв'язійних зустрічей (40 годин), сертифікованого відвідування акредитованих курсів (80 годин), розвитку специфічних нових навичок в процесі професійної практики (10 годин). Це забезпечує поєднання різних видів діяльності, що сприяють БПР.

Облік

Зареєстровані психологи EuroPsy повинні вести облік заходів безперервного професійного розвитку. Такий облік разом із безпосередніми доказами стане основою для оновлення профілю психолога у Реєстрі EuroPsy при поданні заявки на поновлення Сертифіката EuroPsy через сім років після його присудження. Для кожного заходу безперервного професійного розвитку психолог повинен зазначати, які компетентності у відповідності до структури компетенцій EFPA були розвинені.

Додаток 7.

Історія EuroPsy

Римський договір та перші часи Європейського Співтовариства

На початку існування Європейського Співтовариства Римський договір в 1957 році пропагував свободу пересування професіоналів по Європі; „Свобода працювати де завгодно в Європейському Співтоваристві є одним з основних прав, встановлених Римським договором; Стаття 48 Римського договору передбачала вільне пересування працівників та Стаття 57 дозволяла взаємне визнання та координацію кваліфікації професіоналів. Однак виконання цього зобов'язання було повільним та складним. Раніше були спроби гармонізувати кваліфікацію між країнами-членами та так званими галузевими директивами – була згода для семи професій, а саме лікарів, стоматологів, медсестер, акушерок, ветеринарів, фармацевтів та архітекторів, з домовленістю між усіма країнами-членами щодо гармонізації або стандартизації освіти та навчання. Однак незабаром з'ясувалося, що ці спроби гармонізувати кваліфікацію були надзвичайно складними та часозатратними, і завдання поширення цього процесу на інші професії виявилось неможливим.

Загальна директива 89/48/ЄС

Тому в 1985 р. комісія запровадила новий підхід до охоплення інших професій, доступ до яких певним чином обмежується (або регулюється) державою за законом, або через професійну організацію, для якої потрібно не менше трьох років університетського навчання або еквівалент цього (Загальна директива 89/48 / ЄС, під назвою Взаємне визнання дипломів про вищу освіту, а нещодавно і друга Загальна директива 92/51). Директиви 89/48 та 92/51, тобто, загальні або горизонтальні директиви, які охоплюють усі регульовані професії, кваліфікація яких вимагає принаймні диплом (Lunt 1997), охоплювали й психологів. Хоча ці Директиви мали на меті сприяти мобільності професіоналів, виник обмежений прогрес у їх використанні для сприяння мобільності психологів по всій Європі, оскільки кожна країна могла пред'явити свої власні вимоги до психологів, які шукають можливості в'їзду до країни з кваліфікацією, отриманою в іншій країні. Генеральна Директива передбачала комплексний підхід до оцінки еквівалентності, який залежав від індивідуальних випадків, які оцінювались та порівнювались з національним «шаблоном».

Оптимальні стандарти Європейської Федерації Психологічних Асоціацій (EFPA)

ЄФПА (Європейська Федерація Психологічних Асоціацій), яка раніше називалась Європейською Федерацією Професійних Психологічних Асоціацій погодила положення 1990 року на тему «Оптимальні стандарти професійної підготовки в психології (EFPPA 1990), які забезпечили дуже загальну структуру рівня кваліфікація для психологів, і які встановила вимогу до шести років освіти та підготовки професійних психологів. Ця структура має успіх в підтримці декількох країн у розробці їх власних структур і вимог до освіти психологів.

Правове врегулювання роботи психологів

Останніми роками спостерігається зростання кількості країн Європи, які зробили правове регулювання або закони, що визначають вимоги до звання «психолог», тоді як деякі країни встановлюють вимоги та обмеження щодо видів діяльності, для яких може знадобитися кваліфікація психолога. Зараз існують Положення або закони для психологів в переважній більшості країн ЄС і зростає їхня кількість в інших європейських країнах. Інші країни ЄС рухаються до деяких форм регулювання, і тенденція полягає в тому, щоб країни розвивали систему національних регулювань, часто як частину ширшого професійного регулювання в країні.

Різні країни Європи мають дуже різні традиції та способи регулювання професійної практики. ЄФПА активно цікавиться цими подіями. Хоча не існує регулювання професії на європейському рівні, це принесе користь обом - клієнту та професіоналу, якщо в Європі узгоджено мінімальний стандарт, який вплине на майбутні вимоги щодо регулювання на рівні окремої країни.

Останні розробки

Протягом останніх 10 років або близько того ряд розробок дали основу для подальшої роботи; сюди входить робота Європейської мережі організаційних психологів (ENOP) розробити „еталонну модель” та мінімальні стандарти (ENOP 1998; ENOP-EAWOP 2007) та робота в рамках Британського психологічного товариства (BPS) над розробкою стандартів, що визначають особливості компетенції психологів на стадії самостійної практики (Bartram 1996).

Слідом за цим, у 1999 році, ЄС подав пропозицію щодо фінансування під керівництвом програми Леонардо да Вінчі з розробки Європейської системи

підготовки психологів; це дворічний проєкт, який закінчився у 2001 р. доповіддю, що представляє європейські стандарти для підготовки психологів або EuroPsyT (Lunt et al 2001). Наступні країни брали участь у проєкті: Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Італія, Нідерланди, Норвегія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Великобританія та надали загальну підтримку розробці, яка була затверджена Генеральною Асамблеєю EFPA в липні 2001 року.

Другий проєкт, який також фінансується ЄС за програмою Леонардо да Вінчі розпочато в листопаді 2001 р.; однією з головних цілей було розроблення європейського диплома в галузі психології. Цей проєкт збігся із подіями в ЄС та змінами в Директиві, що регулює професійну кваліфікацію (див. Lunt 2002), та події в Європі, наприклад Болонська угода 1999 р. (див Lunt 2005). Проєкт завершився у 2005 році звітом, що представляє EuroPsy Європейський диплом з психології (Lunt et al 2005). Другий проєкт Леонардо мав учасників з таких країн: Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Нідерланди, Норвегія, Іспанія, Швеція, Великобританія та Європейська федерація EFPA. Результат проєкту - Європейський диплом у галузі Психології (EuroPsy) мав на меті забезпечити набір стандартів або еталону якості психологічної освіти та навчання по всій Європі.

Третя Директива

У 1996 році розпочалися консультації щодо запропонованої "Третьої директиви", яка замінить попередні галузеві та вертикальні директиви, що сприяють вільному пересуванню по всьому Європейському Економічному простору. Вони завершилися 7 березня 2002 року, коли європейська Комісія видала пропозицію щодо заміни 15 окремих директив (галузеві та вертикальні), а також для „уточнення та спрощення правил з метою сприяння безоплатному руху кваліфікованих людей”.

Ця директива була предметом консультацій та обговорень протягом двох років і була таки прийнятою у 2005 році Європейським Парламентом та Радою Міністрів. Хоча Європейська Комісія детально не розглядала деякі з попередніх пунктів Директиви, наприклад щодо професійних "платформ", проте запрошує спеціалістів самостійно досягати згоди на європейському рівні згідно з стандартами, які необхідні для здійснення практичної професійної діяльності. Є тривалі дискусії щодо професійних "карток", які можуть надати докази та інвентаризацію освіти, навчання та практики окремих психологів в різних державах – членів у форматі порівняння.

Подібні розробки у майбутньому можуть призвести до створення систем квазіавтоматичного або швидкого визнання кваліфікації за умови наявності згоди в межах професії на європейському рівні (див. Lunt 2005). На додаток до сприяння механізму швидкого розпізнавання, європейський стандарт може послужити вдосконаленню якості професійної підготовки та практики та підвищення якості в країнах, які розробляють власні освітні та навчальні маршрути та професійні практичні вказівки. Це також дозволить європейським країнам ділитися та просувати передову практику та розвивати європейське бачення у професійній підготовці та практику в психології.

Висновок

Майже через 50 років після Римського договору однією з цілей якої була свобода пересування професіоналів може бути реалізована завдяки останнім розробкам. На загальному професійному рівні, "Третя" Директива, яка спрощує процедури визнання кваліфікації, спрямована на сприяння мобільності; це було прийнято у 2005 році та реалізовано до 2007 року. Для психологів цей період збігся з впровадженням EuroPsy (Європейського сертифіката з психології), який було доопрацьовано та передано EFPA у липні 2005 р. EuroPsy підтримує зусилля EFPA для підвищення якості освіти та підготовки психологів у всій Європі. Це також сприятиме прагненню захистити клієнта через високий рівень наданої професійної послуги.

Цей період вбачається у подальшому розвитку Болонського процесу (Lunt 2005), який призведе до широкомасштабних реформ структур та систем університетів Європи, заснованих на відданості створенню Європейського простору вищої освіти до 2010 р. Ратифікація EuroPsy національними асоціаціями, що є повними членами ЄФПА, (раніше асоціаціями - членами ЄФПА) в липні 2005 р. та її запуск у липні 2009 р. надає можливість психологам по всій Європі скористатися цими розробками.

Додаток VIII. Відповідні публікації

- Antalovits, M. & Pléh, C.S. (2004). *EuroPsy* az európai pszichológus diploma. (The European Diploma of Psychology). *Alkalmazott Pszichológia* VI 2, 20-43
- Bartram, D. (1996). Occupational standards and competence-based qualifications for professional applied psychologists in the U.K. *The European Psychologist*, Vol. 1, 157-165.
- Bartram, D. (2000a). *Higher education and the delivery of standards-based qualifications*. Unpublished paper.
- Bartram, D. (2000b). Standards-based qualifications. Paper presented to the Leonardo Euro-Psych Project. London, May 20, 2000.
- Bartram, D. & Roe, R.A. (2005). Definition and assessment of competences in the context of the European Diploma in Psychology. *The European Psychologist*, vol. 10, no. 2, 93-102
- British Psychological Society Consultative Working Group for Occupational Standards in Applied Psychology (1998). *National Occupational Standards in Applied Psychology*. Leicester: British Psychological Society.
- EFPPA (1990). *Optimal standards for the training of psychologists*. Brussels: EFPPA, booklet no.3.
- EFPPA (1995). *MetaCode of Professional Ethics*. Brussels: EFPPA Booklet no. 5
- ENOP (1998). *European curriculum in work and organizational psychology. Reference model and minimal standards*. Paris: ENOP / Maison des Sciences de l'Homme.
- ENOP-EAWOP (2007). *Curriculum reference model with minimum standards for European W&O Psychology : Basic and Advanced*. Paris : ENOP/EAWOP
- Gauthier, J. (2002). Facilitating mobility for psychologists through a competency-based approach for regulation and accreditation: the Canadian experiment. *The European Psychologist*, Vol. 7 (3), 203-212.
- Hall, J. and Lunt, I. (2005). Global mobility for psychologists : the role of psychology organisations in the USA, Canada and Europe. *The American Psychologist*, Vol. 60 (7), 712-726
- Jern, S., Odland, T. and Nieminen, P. (2002). The equivalence framework in relationship to the basic training of psychologists and the specialisation training: the Nordic scene. *The European Psychologist*, Vol.7 (3), 213-220.
- Lunt, I. (1997). Education and training for psychologists in Europe: optimal or minimal standards. *News from EFPPA*. December 1997, 6-10.
- Lunt, I. (1998). Psychology in Europe: challenges and opportunities. *The European Psychologist*, Vol. 3 (2), 93-101.
- Lunt, I. (2000). European project funded by the EU under the Leonardo da Vinci program. *The European Psychologist*, Vol. 5 (2), 162-164.
- Lunt, I., Bartram, D., Döpping, J., Georgas, J., Jern, S., Job, R., Lecuyer, R., Newstead, S., Nieminen, P., Odland, S., Peiró, J.M., Poortinga, Y., Roe, R.A., Wilpert, B., Herman,

E. (2001a). EuroPsyT - a framework for education and training for psychologists in Europe. Available from EFPA, Brussels.

Lunt, I., Baneke, R., Berdullas, M., Hansson, B. & Nevalainen, V. (2001b). Laws and EFPA Regulations on EuroPsy for psychologists in European countries. Brussels: EFPPA.

Lunt, I. (2002). A common European qualification? Editorial for special issue of the European Psychologist, Vol. 7 (3).

Lunt, I. (2002). A Common Framework for the training of psychologists in Europe. The European Psychologist, Vol. 7 (3), 180-191